

SMI

**STOCKHOLMS
MUSIKPEDAGOGISKA
INSTITUT**

Allas rätt till musik

En kvalitativ undersökning om musik på den dagliga verksamheten

Examensarbete

Musikpedagogexamen

Vårterminen 2020

Poäng 15hp

Marika Hjelm

Handledare: Susanna Leijonhufvud

Abstrakt

Stockholms Musikpedagogiska Institut
Självständigt arbete 15hp

Titel Allas rätt till musik - en kvalitativ undersökning om musik på den dagliga verksamheten

Författare Marika Hjelm

Handledare Susanna Leijonhufvud

Datum 21-04-2020

Antal sidor 50

Nyckelord Musikpedagogik, daglig verksamhet, intellektuell funktionsnedsättning, musik, socialt samspel

Sammanfattning

Studiens syfte var att genom kvalitativa intervjuer med fem informanter från fyra olika dagliga verksamheter ta reda på hur de arbetar musikpedagogisk samt hur de ansåg att musiken påverkade arbetstagarna generellt och hur den utvecklade deras lärande i musik. Resultatet analyserades utifrån den sociokulturella teorin samt teorin om situerat lärande. Resultatet visade att samtliga informanter arbetade utifrån ett musikpedagogiskt perspektiv och med pedagogiska metoder, hämtade ifrån erfarenheter och, eller tidigare kunskap vid val av metod och innehåll i musikaktiviteten. Resultatet visar även att arbetstagarna utvecklas och påverkas på många olika sätt av att använda sig utav musik på den dagliga verksamheten. Genom vägledning av personalen har arbetstagarna givits möjlighet att utveckla sitt musikaliska lärande i socialt samspel och kommunikation. Några framstående aspekter är att musiken bland annat har bidragit till: ökat självförtroende, nya erfarenheter genom musicerande ihop samt känslan av att bemästra någonting, så som ett instrument.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställning	5
1.2 Centrala begrepp	5
1.3 Avgränsning	6
2. Bakgrund	7
2.1 Intellektuell funktionsnedsättning	7
2.2. Lagar och dokument	8
2.2.1 LSS-Lagen	8
2.2.2 Daglig verksamhet	9
2.2.3 Personalens utbildning	10
2.3 Musik	11
2.3.1 Musikens syfte för personer med intellektuell funktionsnedsättning	11
2.4 Musikpedagogik och intellektuell funktionsnedsättning	12
2.4.2 Utveckling av kunskap och kompetens hos deltagarna	13
2.4.3 Pedagogens ansvar och definitionsmyndighet	14
2.4.4 Val av innehåll	14
3. Teori	15
3.1 Sociokulturell teori	16
3.1.2 Mediering och artefakter	16
3.1.4 Den närmaste proximala utvecklingszonen	17
3.2 Situerat lärande	18
4. Metod	19
4.1 Val av metod	19
4.1.1 Kvalitativa intervjuer	19
4.1.2 Val av informanter	20
4.2 Etik	21
4.3 Datainsamling	22
4.3.1 Dataanalys	22
4.4 Tillförlitlighet	23
5. Analys av resultat	24
5.1 Personalens förhållningssätt till arbetstagarna	24

5.1.1 Bemötande	24
5.1.2 Individanpassning	25
5.1.3 Delaktighet	26
5.2 Socialt samspel och relationer	27
5.2.1 Musikens påverkan på socialt samspel mellan arbetstagarna	28
5.2.2 Relationen mellan arbetstagare och coach	29
5.3 Personalens syn på arbetstagarnas utveckling och lärande i musik	30
5.3.1 Personlig utveckling.....	30
5.3.2 Att lyssna på och lära av andra.....	31
5.4 Personalens val av innehåll i musikaktiviteten.....	32
5.4.1 Musikskapande.....	32
5.4.2 Musicerande	34
5.5 Resultatsammanfattning	36
6. Diskussion.....	37
6.1 Resultatdiskussion	37
6.1.2 Förhållningssätt	37
6.1.3 Generell påverkan	38
6.1.4 Lärande i musik.....	39
6.1.5 Innehåll.....	40
6.1.6 Slutsats	42
6.2 Metoddiskussion.....	43
6.3 Vidare forskning	44
7. Referenser.....	45

Bilaga 1 - Informationsbrev

Bilaga 2 - Intervjuguide

Bilaga 3 - Tabell

1. Inledning

Sedan minst sex år tillbaka har jag arbetat med olika personer med intellektuell funktionsnedsättning, både som assistent och som ledare på ett sommarkollo för personer med funktionsnedsättning. Eftersom jag själv är utbildad inom musikområdet och de jag arbetat med har haft ett brinnande intresse för musik, så har musik varit en återkommande aktivitet under alla mina år som assistent och ledare. När jag arbetat inom detta område har jag lagt märke till hur viktigt musik är för många personer som har en intellektuell funktionsnedsättning. Dels för att musiken kan hjälpa dem att utveckla sina motoriska och kommunikativa förmågor och dels för att musiken skapar en gemenskap där deltagarna får spela och skapa någonting tillsammans med andra. Musiken gav deltagarna möjlighet att uttrycka sig både individuellt och i grupp och detta verkade i sin tur stärka deras självförtroende vilket gav stort intryck på mig. Dessa upplevelser och erfarenheter väckte ett intresse hos mig angående hur man arbetar med musik med personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Min arbetsplats har varit där den jag assisterat själv har haft sin sysselsättning, vilket har varit på olika dagliga verksamheter. På den dagliga verksamheten fick deltagarna uttrycka sig genom musik på flera olika sätt, bl.a. genom rytmik, att skriva låtar, att ha musik i grupp, att sjunga i kör och att spela instrument, att spela teater med inslag av musik m.m. Musikens syfte på den dagliga verksamheten är inte att den ska ge deltagarna någon slags terapi, utan istället handlar det främst om utveckling och lärande i det sociala och kommunikativa. Personalen som arbetar på den dagliga verksamheten använder flera olika innehåll när de håller i musikaktiviteter vilket var intressant att observera. Deltagarna fick spela instrument till inspelad musik, klappa rytmer i grupp, vid vissa tillfällen hade de körsång även om vissa inte hade verbalt tal, dock kunde de sjunga på andra sätt. Några hade även teater, där de fick skapa egen musik till teatern och agera skådespelare. Frågor som jag ständigt funderade på var: varför väljer personalen just det här materialet? Utvecklar valet av innehåll deltagarna?

Under min tid på den dagliga verksamheten växte av den anledningen mitt intresse fram kring hur personalen arbetar musikpedagogiskt med personer som har intellektuell funktionsnedsättning. Det finns mycket forskning kring just musikpedagogik och musikterapi däremot är musikpedagogik med fokus på personer med intellektuell funktionsnedsättning begränsad. Med tanke på detta blir det en övergång mellan dessa termer i denna studie.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att utforska och skapa ny kunskap kring hur personalen på en daglig verksamhet arbetar musikpedagogiskt med personer med intellektuell funktionsnedsättning och även hur personalen uppfattar musikens påverkan på arbetstagarna och om musiken utvecklar deltagarnas lärande i musik.

Forskningsfrågor:

1. Hur anser personalen att musiken påverkar deltagarna generellt?
2. Hur anser personalen att musiken utvecklar deltagarnas lärande i musik?
3. Vilket pedagogiskt innehåll utgår personalen ifrån vid musikaktivitet i grupp och individuellt på den dagliga verksamheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning och hur reflekterar de kring deras val av innehåll.

1.2 Centrala begrepp

I denna text används det diverse olika begrepp som behöver klargöras, nedan framkommer en genomgång av dessa:

Denna studie berör personer som har sitt arbete på en verksamhet som kallas *daglig verksamhet*. Lagen om stöd och service (LSS), är den lag som innehåller bestämmelser kring insatser för denna verksamhet och de personer som arbetar där. Personer som har sin sysselsättning på den dagliga verksamheten benämns i denna lag som personer med en *utvecklingsstörning* eller personer med *begåvningsmässiga funktionshinder* (Socialdepartementet SFSR SFS 1993:387). Socialstyrelsen (2017) arbetar för att se till att verksamheter och myndigheter inom vård och omsorg, uppfyller de politiska målen för personer med intellektuell funktionsnedsättning. På deras hemsida används istället begreppen funktionshinder och funktionsnedsättning. En person med en funktionsnedsättning kan möta många olika hinder, dessa kallas för *funktionshinder*.

Riksförbundet för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning (FUB), är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska ges möjlighet att leva ett värdigt och gott liv. FUBs främsta arbete handlar om att påverka politiska beslut och demokratiska processer samt sprida kunskap om *utvecklingsstörning*. FUB använder *utvecklingsstörning* som generellt begrepp men anger även andra begrepp parallellt med detta, såsom *intellektuell/mental* och *kognitiv funktionsnedsättning* (För barn unga och vuxna med utvecklingsstörning 2019).

I denna studie benämns personer som har sin sysselsättning på den dagliga verksamheten med *intellektuell funktionsnedsättning*, *deltagare* eller *arbetstagare*. Personalen som arbetar på den dagliga verksamheten benämns *personal* eller *coach*.

1.3 Avgränsning

Denna studie avgränsas till att enbart undersöka den dagliga verksamheten där personer med intellektuell funktionsnedsättning har sitt arbete. Syftet med studien är att ta reda på hur personalen arbetar, fokus ligger av den anledningen inte på att undersöka hur arbetstagarna arbetar. Undersökningen innebär dock att utforska vilken utbildning personalen har och hur deras förhållningssätt till musik kan påverka arbetstagarnas lärande och utveckling i musik.

Vidare avgränsas denna studie till att undersöka hur personalen arbetar *musikpedagogiskt* med arbetstagarna, inte *musikterapeutiskt*. Musikterapi och musikpedagogik har olika syfte och är två skilda ämnesområden, men de kan på sätt och vis kopplas till varandra. Musikterapi finns världen över och är en behandlingsform som är vetenskaplig i sin grund. Musikterapi genomförs i en process som är till för att främja och utlösa kontaktskapande, kommunikation, relationer, uttryck och organisering så som kognitiv, fysisk, emotionell, social eller psykisk. Samspel i musik eller musikupplevelser används även för att främja hälsan, personlighetsutveckling eller arbeta med olika syften (Ruud 2012). Musikpedagogik skiljer sig från musikterapi på så sätt att den är grundad i det pedagogiska perspektivet där pedagogen har en framstående roll i form av hur denne väljer att använda sina pedagogiska mål eller didaktiska vägval i undervisningen. När man arbetar med musikpedagogik är det individens kunskaper som är i fokus, dessa kunskaper utvecklas kontinuerligt med hjälp av olika strukturer och grunder (Hanken & Johansen 2014).

2. Bakgrund

I det här kapitlet presenteras litteratur, dokument och lagtexter som är relevant för denna studie. Följande områden kommer att beskrivas: Intellectuell funktionsnedsättning, LSS, Daglig verksamhet, personalens utbildning, musik, musikens syfte för personer med intellectuell funktionsnedsättning, musikpedagogik och intellectuell funktionsnedsättning, formell och informell musikpedagogik, utveckling av kunskap och kompetens hos deltagarna, pedagogens ansvar och definitionsmyndighet samt val av innehåll.

2.1 Intellectuell funktionsnedsättning

Det har genom historien använts många olika benämningar för personer som tillhör gruppen som numera beskrivs med intellectuell funktionsnedsättning. Utvecklingsstörd är det ord som i många år tillbaka har dominerat i Sverige. I lagtexter används än idag begreppet ”personer med utvecklingsstörning”. Detta begrepp har det dock på senare år protesterats emot och det används inte i samma omfattning längre då det anses som ett negativt och utpekande ord. Intellectuell funktionsnedsättning har på senare år blivit det begrepp som har fått genomslag och används numera i stor utsträckning internationellt (Tideman, Lövgren & Szönyi 2017). I Sverige har ca 1 % av befolkningen en intellectuell funktionsnedsättning (SBC 2018).

Människor har en funktionsförmåga som behövs för att de ska kunna förstå, uppfatta och anpassa sig i sin omvärld. En person med intellectuell funktionsnedsättning har en begränsad intellectuell funktionsförmåga vilket påverkar dessa aspekter. Denna begränsning orsakas främst av en hjärnskada som uppstår före, under eller efter förlossningen men den kan även förekomma innan 18 års ålder (Kåhlin 2015). Vanligt förekommande är att personer som har en intellectuell funktionsnedsättning tillsammans med den kan ha flera andra funktionshinder såsom synnedsättning, hörselnedsättning, autism, cerebrala pares (CP) eller rörelsehinder (FUB 2019). Granlund och Göransson (2011) skriver i den nya omsorgsboken om olika definitioner av ”utvecklingsstörning”. De påpekar att den gemensamma faktorn för personer med intellectuell funktionsnedsättning är att de har svårigheter i att bygga och tillämpa kunskap samt att det är en utmaning att ta in och bearbeta information (Granlund & Göransson 2011).

För att diagnosticeras med intellectuell funktionsnedsättning så finns det internationella manualer att rätta sig efter, så som international Statistical Classification of diseases and Related Health Problems, världensorganisationen WHO:s klassificeringssystem för olika diagnoser (ICD 10 och DSM-IV). Vid gradering och diagnosticering fastställs intellectuell funktionsnedsättning utifrån tre kriterier. *Det första kriteriet* innefattar IQ under 70 samt begreppsliga ting, så som kunskap inom läsning, språk, skrift och minne. *Det andra kriteriet* undersöker vilken social förmåga individen har, så som kommunikationsförmåga, omdömesförmåga, empati, social omdömesförmåga och förmåga att inleda en ny vänskapsrelation. *Det tredje kriteriet* undersöker praktiska områden så som arbetsansvar, hantering av pengar, personlig vårdnad samt att

organisera uppgifter i arbete eller skola (Ineland, Molin & Sauer 2019). För att underlätta bestämmelser kring stödåtgärder som bland annat innefattar särskola eller daglig verksamhet så har intellektuell funktionsnedsättning kategoriserats i olika nivåer: grav (djupgående), svår, medelsvår (måttlig) eller lindrig nedsättning. Vilken grad av funktionsnedsättning individen har definieras inte av dennes intelligenskvot (IQ). Utan snarare hur individen klarar av det vardagliga livet och i vilken utsträckning denne behöver stöttas (Granlund & Göransson 2011). American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD 2010) är en amerikansk ideell organisation. De förespråkar för jämställdhet, värdighet och mänskliga rättigheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning. De påpekar att fokus inte bör ligga på att kategorisera personer i olika stadier utan istället bör fokus ligga på att kartlägga varje individs stödbehov (AAIDD 2010).

2.2. Lagar och dokument

Personerna som den här studien fokuserar på är i behov av samhällets stöd. Personer med intellektuell funktionsnedsättning är i behov av stöd och hjälp ifrån andra människor som kan ta ett visst ansvar i personens liv. Hur ansvaret fördelas och hur man tar hand om denna grupp har med tiden förändrats (Svensson & Tideman 2007). I denna del framkommer en beskrivning av vilka lagar och bestämmelser som står till grund för personer med intellektuell funktionsnedsättning samt personal som arbetar på dessa verksamheter. Anledningen till att ha med det här materialet är för att lyfta fram hur beroende personer med intellektuell funktionsnedsättning är av yttre omständigheter och av personers åsikter, människosyn och allmänna syn på samhället.

2.2.1 LSS-Lagen

Alla personer som har en intellektuell funktionsnedsättning kan ha rätt till stöd enligt lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning (LSS). Lagen och insatserna syftar till att alla personer som ingår i lagen ska ha samma möjligheter att delta i samhällslivet som alla andra samt att uppnå jämlikhet i levnadsvillkor. Personerna ska ges rättighet att få den hjälp de behöver för att klara av det dagliga livet samt själva kunna påverka vilket stöd och vilken service de får. De grundläggande principerna i LSS-lagen är bl.a. tillgänglighet, självbestämmande, delaktighet, inflytande och helhetssyn. LSS-lagen är en komplettering till andra lagar och medför inte någon begränsning i de rättigheter som ingår i andra lagar (Socialstyrelsen 2017).

Dessa tio olika insatser innehåller lagen för särskilt stöd och särskild service enligt LSS (Lag 1993:387 9§).

- 1. rådgivning och annat personligt stöd*
- 2. personlig assistans*
- 3. ledsagarservice*
- 4. kontaktperson*

5. *avlösarservice i hemmet*
6. *korttidsvistelse utanför det egna hemmet*
7. *korttidstillsyn för skolungdom över 12 år*
8. *boende i familjehem eller i bostad med särskild service för barn eller ungdom*
9. *bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad*
10. *daglig verksamhet.*

För att ha rätt till insatser ska den som söker stöd ha behov av den sökta insatsen samt ingå i lagens personkrets som omfattar dessa tre grupper enligt LSS (Lag 1993:387 1§):

1. *utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd*
2. *betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom*
3. *andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.*

I samband med att en person blir beviljad insats enligt LSS erbjuds en individuell plan till personen i fråga. Planen innehåller vilka beslut och vilka insatser som ska ingå, dessa utarbetas i samråd med den enskilde. Insatsen kan bl.a. innebära rätten att få ha sin sysselsättning på den dagliga verksamheten (Jakobsson & Nilsson 2011).

2.2.2 Daglig verksamhet

Nedan följer en kortfattad historisk genomgång kring hur sysselsättning för personer med intellektuell funktionsnedsättning har sett ut och utvecklats med tiden i samhället, samt vad daglig verksamhet innebär.

Från mitten på 1900-talet har sysselsättningen för vuxna med intellektuell funktionsnedsättning förändrats drastiskt. Det har gått från att få vuxna ha haft en möjlighet till sysselsättning till att det har blivit en lagstadgad rättighet att ha en sysselsättning. År 1968 kom omsorgslagen, som var den första rättighetslagstiftningen som möjliggjorde att den enskilde kunde överklaga ett beslut om en insats. Lagen omfattade endast personer med intellektuell funktionsnedsättning och innebar en avveckling av institutioner. Tack vare omsorgslagen blev sysselsättningshem en rättighet för personer med intellektuell funktionsnedsättning och det var då omkring 100 personer som hade denna aktivitet. Innan dess bodde personer med intellektuell funktionsnedsättning på så kallade institutioner så som vård- och elevhem, dessa fanns dock kvar fram till 1990-talet. När socialstyrelsen tog över och bestämde utformningen av dessa sysselsättningshem ändrades namnet till dagcenter. Målet med dessa dagcenter var att vuxna med intellektuell funktionsnedsättning skulle ges möjlighet att få ett arbete

på den öppna arbetsmarknaden. Det målet har med tiden förändrats p.g.a. varierande omständigheter som ändrad lagstiftning, byte av huvudmän för verksamheten och ökat antal deltagare. Eftersom kommunalisering och lagstiftning bidrog till ett nytt synsätt växte nya verksamheter fram, däribland daglig verksamhet, vilket har lett till till att individens möjligheter att påverka sitt val av sysselsättning har ökat (Socialstyrelsen 2008).

Daglig verksamhet riktar sig till personer som har en intellektuell funktionsnedsättning, autism eller autismliknande tillstånd samt personer som har en förvärvad hjärnskada i vuxen ålder. För att ha rätt till att ha sin sysselsättning på den dagliga verksamheten ska man enligt LSS-lagen vara i yrkesverksam ålder, inte utbilda sig eller ha ett arbete där lön utbetalas (Lag 1993:387, 9 § p.10). Den dagliga verksamheten strävar efter att skapa och utveckla möjligheter för deltagarna att få tillgång till studier eller arbete. Kommunens roll är att engagera sig för att personer med intellektuell funktionsnedsättning som vill arbeta, ges möjlighet till det genom att bli anmälda till arbetsförmedlingen. Verksamheten bör med tanke på detta bedrivas i ett nära samarbete med försäkringskassan, arbetsförmedlingen och handikapporganisationer. Majoriteten av personer med intellektuell funktionsnedsättning i Sverige hamnar dock trots viljan att arbeta, utanför arbetsmarknaden (Ineland, Molin & Sauer 2019).

Innehållet på den dagliga verksamheten anpassas främst utefter arbetstagarens individuella behov och intressen samt beroende på vilka förutsättningarna som finns i kommunen (Socialstyrelsen 2008). LSS-lagen påvisar dock att den dagliga verksamheten bör innehålla aktiviteter med både habiliterande inriktning och produktinriktade uppgifter (Prop. 1992/93:159). För att följa de riktlinjer som ingår i den dagliga verksamheten är det viktigt att ha erfaren personalen som erhåller rätt kunskaper och erfarenheter. Personalen kan inneha olika yrkes och utbildningsbakgrunder (Socialstyrelsen 2008).

2.2.3 Personalens utbildning

Vanligt förekommande är att den största delen av personalen som arbetar på den dagliga verksamheten har som högst en gymnasieutbildning. På den kommunala verksamheten har ca 25 procent av personalen en högskoleutbildning på 80 poäng, jämfört med ca 38 procent inom den enskilda verksamheten. Utbildningen som personalen besitter är främst inriktad på vård, socialt arbete eller omsorg. En övervägande del av den personal som har mer erfarenhet har gått en grundkurs för psykiskt utvecklingsstörda (GPU) samt påbyggnadskurs för psykiskt utvecklingsstörda (PPU). Vanligt förekommande kan även vara att personalen har utbildning inom andra områden så som hantverksutbildning, pedagogisk utbildning, och arbetsterapeututbildning. Lämpliga vidareutbildningar som framkommer är t.ex. utbildning inom områdena utvecklingsstörning, autism och autismliknande tillstånd samt teckenkommunikation. Viss kunskap i metodik kan även förekomma, beroende på vilken målgrupp man arbetar med (Socialstyrelsen 2008). Flera organisationer däribland FUB (2019) är dock kritiska till att personalen ofta saknar utbildning om funktionsnedsättningar på den dagliga verksamheten. De påstår att det bör vara ett krav att personalen känner till de rättigheter

som personer med funktionsnedsättning har enligt LSS-lagen. Vidare påpekar de vikten av att ha kunskap kring hur man kan kommunicerar på olika sätt, exempelvis kunskaper i teckenspråk (Sveriges Radio 2019).

2.3 Musik

Musik är det ämne som präglar den här uppsatsen där musikpedagogik och användandet av musik som ämne på den dagliga verksamheten står i fokus. Musik är ett stort begrepp som kan uppfattas olika av alla människor. Endel anser att musik ska vara vackert, andra anser att musik innebär utveckling av gemenskap eller kommunikation. För personer med intellektuell funktionsnedsättning kan musik exempelvis innebära en livsviktig del i deras liv. I den här delen följer av den anledningen ett avsnitt där musik som begrepp presenteras samt vilket syfte musik kan ha för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

I Nationalencyklopedin (1989-1996) beskrivs musik så här:

Musik, kulturyttring som inte låter sig infångas under någon generellt accepterad, heltäckande definition; allmänt kan dock musik sägas bestå av vissa typer av organiserat ljud, men begreppet kan också inkludera omständigheterna kring musiken, dvs. musiklivet.

I boken *Musikliv* ställer Lars Lilliestam (2009), som är en svensk forskare och professor i musikvetenskap, frågan vad är musik? Vidare påpekar han att den frågan är invecklad och innehåller många olika bottenar. Det vi räknar som musik och inte varierar hos varje enskild individ. Det människor i större utsträckning refererar med musik är toner, rytmer och klanger. En annan aspekt är att vissa människor anser att musik ska vara vackert, medan andra anser att musik är känslans språk. Det vanligaste brukar dock vara att människor anser att musik är organiserat ljud. Begreppet organiserat ljud innebär att musik kan innehålla ljud och klanger. Dessa ljud och klanger behöver vanligtvis inte komma ifrån specifika musikinstrument (Lilliestam 2009). Kempe & West (2010) diskuterar i boken *design för lärande i musik*, när musik blir just musik och hur vi lyssnar på musik. De påpekar att musik är en form av gestaltning av ljudande frekvenser som sker antingen med kroppen eller genom ett musikinstrument. Vidare påpekar de att musik och språk förmodligen har gemensamma rötter som har använts i vår evolution som ett kommunikativt redskap, dels för att ha möjlighet att anropa uppmärksamhet och dels för att dela upplevelser och känslor med varandra (Kempe & West 2010).

2.3.1 Musikens syfte för personer med intellektuell funktionsnedsättning

Ulf Jederlund (2011) som bland annat är utbildad musikerapeut och forskare i specialpedagogik skriver i boken *Musik och Språk* att människor som någon gång har varit med om en stark musikupplevelse har påverkats eller upplevt en förändring i deras liv. Musiken kan skapa minnen som sitter kvar långt fram i livet, detta kan ske både

genom att lyssna på musik eller att utöva musik själv. Musikupplevelse kan innebära flera olika ting såsom glädje, gemenskap, personlig utveckling och möten med människor med olika kultur och nationalitet. Att utöva musik och regelbundet öva på sina musikaliska kunskaper har genom studier visat sig utveckla vänster och höger hjärnhalva, vilket i sin tur bidrar till ökad kognitiv utveckling i olika avseenden (Jederlund 2011). Even Ruud (2012) som är en norsk musikvetare och psykolog, påpekar att musik har visat sig utveckla eller stärka sensoriska och motoriska förmågor, språkförmåga, färdigheter i kommunikation samt grunder i social kompetens. Vidare framhåller han att det är viktigt för alla att känna sig delaktiga i någonting, men inte minst viktigt för personer med funktionsnedsättning som har ett behov av att känna sig värdesatta i aktiviteter som är prioriterat i samhället. Att ingå i en musikaktivitet tillsammans med andra kan därför stärka individens känsla av att den kan någonting som har något slags värde i samhället (Ruud 2012).

När vi exponeras av musik påverkas vår kropp av flera kemiska och fysiska processer. De kroppsliga reaktionerna sammanhänger med vårt mentala och emotionella tillstånd (Lilliestam 2009). Gabrielsson (2013) beskriver i sin bok *starka musikupplevelser* att han har deltagit i ett forskningsprojekt där han har intervjuat olika människor om vilka emotionella upplevelser de har haft av musik. Berättelserna varierar från att vissa har haft starka känslor av djup glädje och extas medan andra har känt ångest och rädsla i samband med musikupplevelser. Lilliestam (2009) påvisar att musik kan användas som verktyg för att påverka olika sinnesstämningar. Vidare påpekar han att musik kan utlösa emotionella upplevelser där människor kan beröras på djupet och det kan framkalla minnen. Töres Theorell (2010) har utvecklat forskning om sambandet mellan kulturell aktivitet, så som musik, och hälsa. Han diskuterar i tidskriften *musik och folkhälsa* om musik som känslöförstärkare. Han påpekar att musik kan hjälpa till att förstärka olika slags emotioner hos människan, men att de tidigare erfarenheterna i musik påverkar vilken effekt dessa emotioner har (Theorell 2010).

2.4 Musikpedagogik och intellektuell funktionsnedsättning

Denna studie utgår ifrån hur personalen på den dagliga verksamheten arbetar musikpedagogiskt med personer som har intellektuell funktionsnedsättning. Det är relevant att besitta rätt kunskap och kompetens för att veta hur man kan arbeta för att främja deltagarnas musikaliska kunskapsutveckling och lärande. Det finns mycket forskning kring just kunskapsutveckling och musikpsykologi, däremot är det begränsat med forskning kring musikpedagogik där fokus ligger på musikalisk utveckling hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. I denna del presenteras hur man kan arbeta praktiskt med musikpedagogik med fokus på hur man kan förvalta detta i arbetet med personer med intellektuell funktionsnedsättning.

2.4.1 Formell och informell musikpedagogik

Mats Uddholm (2012) har skrivit en avhandling om musikpedagogisk kompetensutveckling med fokus på musikalisk kunskapsutveckling bland

specialbegåvade människor med grava kognitiva dysfunktioner. Uddholm (2012) påpekar att utövandet av det musikpedagogiska kan framställas som formell eller informell.

Formell utövning av musikpedagogik innebär att aktiviteterna tar stor hänsyn till musikalisk kunskapsutveckling. Detta innebär att pedagogen förväntas reflektera över val av stoff för att kunna anpassa undervisningen eller musikaktiviteten utefter individens musikaliska förutsättningar (Uddholm 2012). Motivationen som finns hos individen i att utöva musik utanför verksamheten eller skolan bidrar till egen kunskapsutveckling och erfarenheter. Ur ett musikpedagogiskt perspektiv bör pedagogen sträva efter att överföra elevernas egna kunskapsutveckling i det formella sammanhanget. Det är en utmaning då det är pedagogen som väljer innehåll och metoder i musikaktiviteten vilket kan påverka individens motivation, både negativt och positivt (Hanken & Johansen 2014).

Informell utövning av musikpedagogik innebär de musikaliska erfarenheter vi bär med oss från olika musikaktiviteter som kan ske utanför skolan eller verksamheten som t.ex. att lyssna till musik, spela musik med andra eller dansa till musik, i denna aspekt handlar det inte om den musikaliska kunskapsutvecklingen. Musikaliska kunskaper utvecklas med andra ord även i den informella musikpedagogiken. Detta innebär att pedagogen i den informella musikpedagogiken, inte nödvändigtvis behöver reflektera kring vilka musikaliska förutsättningar individen har eller individens lärande då denne redan bär på dessa kunskaper. I pedagogisk praxis kan det bland annat innebära musikaktivitet där fokus handlar om att utveckla individens intellektuella kunskap eller sociala kompetenser (Uddholm 2012).

2.4.2 Utveckling av kunskap och kompetens hos deltagarna

Hanken och Johansen (2014) diskuterar kring olika typer av kunskap i musik. De påpekar att kunskap dels kommer till uttryck när individen utför musik praktiskt, dvs när individen gör någonting i musikaktiviteten. Kunskap framkommer även i intellektuella processer som uttrycks genom språket, dvs individen vet någonting, vilket kan förankras i musikaktiviteten. De påpekar att beroende av vilken form för kunskap musikaktiviteten representerar kommer det att påverka både innehållet och de metoder som pedagogen använder samt individens lärande.

Vidare påpekar de att det finns olika syn på hur den enskilda individen utvecklar kunskap. Dessa kan komma till uttryck bl.a. genom *förmedlande kunskap*, *konstruerad kunskap* och *tyst kunskap*. *Förmedlande kunskap* innebär i denna aspekt att det är i undervisningen eller i själva musikaktiviteten som lärandet överförs eller förmedlas till kunskap, som t.ex. fakta, färdigheter, begrepp eller värderingar. Pedagogen är den som styr musikaktiviteten vilket innebär att inläringssituationen är strukturerad. *Konstruerad kunskap* handlar om att den kunskap den enskilda individen redan har behöver inte ha blivit förmedlad till individen utan den kan ha blivit konstruerad av individen själv. Dvs kunskapen ombildas i individen när denne anpassar och organiserar sina intryck till sina egna erfarenheter. *Tyst kunskap* knyter an till den kunskap som är

direkt bunden till individens egna erfarenheter men som inte är artikulerad. Individen kan sitta inne på mycket kunskap i musik utan att oundvikligen kunna uttrycka den verbalt eller genom symboler. I denna aspekt blir pedagogens metoder och innehåll i musikaktiviteten centrala för att individen ska ges möjlighet att utveckla sin kunskap och kompetens inom musik. Viktiga undervisningsmetoder kan bl.a. vara fysisk vägledning, imitation och observation (Hanken & Johansen 2014).

För att en person med intellektuell funktionsnedsättning ska ges största möjlighet till kunskapsutveckling i musik är det därför viktigt att pedagogen väljer passande innehåll i musikaktiviteten. Det är även viktigt att pedagogen vägleder deltagarna, så att de kan utveckla sin relation till musik och andra människor samt lära sig att uttrycka sig genom musik. Pedagogen har ett stort ansvar att anpassa musikaktiviteten så den kan bidra till utveckling och lärande för varje deltagare, både som individ och som grupp (Nilsson 2017).

2.4.3 Pedagogens ansvar och definitionsmakt

Uddholm (2012) anser att musikpedagogen har en makt att bestämma vad som ska ingå i en musikaktivitet, med andra ord, en *definitions*makt. Musikpedagogens *definitions*makt innebär inte att pedagogen enbart bör vara medveten om individens lärandeprocess. Det innebär också att pedagogen bör ha en förmåga att kunna arbeta, det vill säga välja innehåll och metoder, utifrån denna medvetenhet. För att kunna reflektera över deltagarnas musikaliska förutsättningar och förstå deras lärandeprocess samt handlingskompetens är det viktigt att pedagogen erhåller den kompetens som musikaktiviteten kräver. Denna kompetens kan bland annat innebära förståelse för olika genrer, tekniska färdigheter, förmågan att kommunicera musik, individens kognitiva och motoriska förutsättningar med mera (Uddholm 2012).

Att arbeta som musikpedagog innebär med tanke på texten ovan ett stort ansvar och en bred kunskap inom ämnet musik och dess pedagogiska dilemman. Förutom att pedagogen bör ha en ämneskompetens, bör denne med fördel också inneha social och didaktisk kompetens. Social kompetens kan i denna aspekt bl.a. innebära att skapa god kommunikation mellan deltagarna, engagera sig, vara lyhörd, inneha kunskap om deltagarnas utveckling och villkor och att reflektera över sig själv som social ledare. Didaktisk kompetens innefattar exempelvis att pedagogen formulerar mål för musikaktiviteten, varierar sina metoder för lärande, reflekterar över hur individerna arbetar med ett visst innehåll och anpassar musikaktiviteten utifrån det. Viktigt är också att pedagogen problematiserar och utformar ett innehåll samt väljer innehåll som anpassas till elevens förutsättningar, behov och förkunskaper (Lindström & Pennlert 2013).

2.4.4 Val av innehåll

När det rör sig om frågan (vad-frågan), angående vilket innehåll en musikaktivitet ska innefatta så har pedagogen eller den som leder musikaktiviteten huvudansvaret i denna process. Innehåll innebär i denna aspekt det som deltagarna ska lära sig. För att ge

deltagarna möjlighet till delaktighet och inflytande kring musikaktivitetens innehåll är det viktigt att pedagogen tar hänsyn till deltagarnas önskemål, frågor och förkunskaper. Det innehåll som pedagogen väljer att använda bör bidra till en progression i deltagarnas kunskapsutveckling. För att förvalta detta bör pedagogens val av innehåll bidra till en påbyggnad av deltagarnas förkunskaper som sedan kan bidra till ny kunskap. Progression kan även innebära att musikaktiviteten utgår ifrån det enkla för att sedan gå vidare till det svårare (Lindström & Pennlert 2013). Ruud (2012) framhåller vikten av att anpassa musiken och hålla en dialog med deltagarna vid en musikaktivitet så fokus ligger på känslan av att bemästra någonting. Han påpekar även att det är viktigt att välja musik där alla deltagare kan känna att de spelar en viktig roll i gruppen. Musiken kan med fördel innehålla en text som handlar om gruppen. Den kan även vara anpassad på så sätt att deltagarna ges möjlighet att vänta på varandra då personer med intellektuell funktionsnedsättning kan behöva mer tid på sig för att bemästra exempelvis ett instrument eller sin sångröst. Klimatet under musikaktiviteten bör vara tillåtande, pedagogen bör därför arbeta utefter en struktur och ett innehåll som tillåter deltagarna att göra fel utan att det skapas allt för stor uppmärksamhet kring det (Ruud 2012).

Lidberg (2014) anser att den centrala frågan i undervisningssammanhang tillika musikaktiviteten där individen lär sig någonting är hur pedagogen kan strukturera innehållet så att det utmanar och engagerar varje individ. Det finns flera olika innehållsstrukturer som pedagogen kan utgå ifrån när denne ska strukturera musikaktiviteten. En innehållsstruktur är den *integrerande strukturen* som innebär att pedagogen väljer innehåll som bidrar till sammanhållande relationer arbetstagarna emellan. Den innebär även att innehållet som väljs bidrar till att arbetstagarna skapar relationer till sina tidigare erfarenheter och det de har lärt sig i tidigare stoff. En annan typ av innehållsstruktur är *samlingen* som innebär att pedagogen samlar på sig en mängd olika innehåll som innefattar en gemensam nämnare som är grundad på innehållsliga aspekter. Ett exempel är att pedagogen lär individen att skriva på olika sätt så som berättelser eller instruktioner. I musiksammanhang kan det handla om att pedagogen lär individen att spela musik på olika sätt så som att spela olika genrer (Lidberg 2014).

3. Teori

Den första teoretiska grund som den här studien utgår ifrån är den sociokulturella teorin, som i Sverige är utvecklad bland andra utav Roger Säljö (2014) som är professor i pedagogik och pedagogisk psykologi. Säljö och flera andra med honom hämtade denna teori ifrån den sovjetiska psykologen, pedagogen och filosofen Lev Semenovitch Vygotskij som utvecklade den kulturhistoriska teorin (Säljö 2014). Den andra teoretiska grunden är teorin om situerat lärande som är utvecklad utav socialantropologen Jean Lave och systemvetaren Etienne Wenger (1991). Dessa teorier är nära besläktade med varandra. Den sociokulturella teorin utgår ifrån att lärande ses som något som sker i alla sociala sammanhang medan teorin om situerat lärande utgår ifrån kopplingen mellan delaktighet och lärande. I detta kapitel presenteras sociokulturell teori med fokus på den

sociokulturella synen på lärande, mediering och artefakter, appropriering och den proximala utvecklingszonen. Därefter presenteras situerat lärande.

3.1 Sociokulturell teori

Den sociokulturella teorin handlar om samspelet människor emellan, där varje individ utvecklar sina grundläggande kognitiva kompetenser, dvs sin uppfattning om sig själv och andra människor. Den sociokulturella traditionens ursprung kommer ifrån Lev Semenovich Vygotskij (1896-1934) och hans arbeten om lärande, utveckling och språk. Vygotskij ansåg att lärande och utveckling är beroende av sitt sociala sammanhang. Han påpekar att människor utvecklar sina egenskaper som är kulturella i sin karaktär, så som att läsa, skriva, agera abstrakt, lösa problem och lära sig ett musikinstrument osv. En annan beskrivning av denna aspekt är att det handlar om hur människor tar till sig, *approprierar*, så kallade *medierande* redskap så som *fysiska* och *psykologiska* redskap (Säljö 2014). Vygotskij (1896-1934) och Säljö (2014) har något skilda åsikter kring vad redskap egentligen innebär. Vygotskij anser att redskap är viktigt för människan då de genom olika aktiviteter formar individens psykologiska processer det vill säga han anknyter redskap till människans intellektuella liv. Säljö (2014) som har tagit begreppet redskap ifrån Vygotskij omnämner visserligen hans syn på begreppet men det framkommer att Säljö (2014) har begränsat begreppet redskap genom att enbart förklara dess historiska utveckling, utan att koppla det till människans intellektuella liv så som Vygotskij (Säljö 2014).

3.1.2 Mediering och artefakter

Mediering är ett av de grundläggande begrepp som ingår i den sociokulturella traditionen. När vi människor förstår vår omgivning och agerar med den använder vi mediering vilket innebär redskap. Enligt Vygotskij använder sig människan utav två olika redskap: *Fysiska (artefakter)* och *psykologiska* redskap. De *fysiska* redskapen innefattar till exempel föremål som är tillverkade utav människan så som datorer, papper, penna med mera. Dessa redskap är skapade av människor för att ha egenskaper som är av vikt för att kunna användas i olika sammanhang. Med tiden utvecklas dessa redskap och ju längre fram vi kommer i historien desto fler artefakter blir människor bekanta med. När det rör sig om musikaktivitet kan det handla om fysiska redskap så som iPad, digitala musikinstrument och individuellt anpassade musikinstrument. Andra fysiska redskap kan vara blindkäpp för den blinde eller kommunikationsdator för den som saknar verbalt tal. Det *psykologiska* redskapet skulle även kunna kallas språkligt, intellektuellt eller mentalt redskap. Det viktigaste psykologiska redskapet enligt Vygotskij (1896-1934) är dock i särklass språket. Språket hjälper människan att bli delaktig i andras sätt att se på saker och ting (Säljö 2015). Vygotskij påpekar att språk är ett mångsidigt teckensystem som kan hjälpa oss att förstå världen och uttrycka oss. För att kunna kommunicera med andra och skapa en förståelse för människor omkring oss anser Vygotskij att det talande språket är av stor vikt. Han påpekar dock att det är lika viktigt att finna tillgång till olika medierande system som sammankopplar med varandra. För den som saknar det verbala talet kan t.ex. bilder användas för att

kommunicera och uttrycka sig. Andra teckensystem som fyller samma funktion som det talade språket är bl.a. teckenspråk för de med nedsatt hörsel och taktila språk för de med både syn och hörselnedsättning. För den som har en synnedsättning är det vanligt förekommande att använda punktskrift. Dessa kommunikationssätt innefattar i princip samma funktion som tal och skrift. Säljö (2014) sammanfattar språk i den sociokulturella traditionen såhär:

”Språk i den sociokulturella traditionen ska därför förstås som ett dynamiskt och ständigt utvecklingsbart teckensystem som samspelar dynamiskt med andra uttrycksformer. Det finns ingen konflikt eller motsättning mellan bild, talat och skrivet språk, formler och andra teckensystem; de är alla delar av vår förmåga att mediera världen och de är beroende av varandra” (Säljö 2014 s, 302).

Säljö (2014) påpekar även att detsamma gäller kroppsspråk. Vi använder gester, språk och ögonkontakt m.m. och dessa fungerar gemensamt när vi kommunicerar. Människan är en teckenskapare som kontinuerligt utvecklar nya sätt att uttrycka sig på. Vygotskij anser att när vi kommunicerar med andra formas vi till tänkande individer. Han anser även att när vi använder språkliga verktyg framförallt i samspel med andra, deltar vi i samhällets sätt att se på och förstå världen omkring. Språket som kommunikationsmedel används både mellan oss människor men även inom oss människor (Säljö 2014).

3.1.4 Den närmaste proximala utvecklingszonen

Den närmaste utvecklingszonen kan kopplas ihop med hur Vygotskij ser på lärande och utveckling som en process som ständigt pågår. Han påpekar att när människan väl tillägnat sig nya färdigheter och begrepp så underlättar det för att lära sig någonting nytt. Utvecklingszonen anser Vygotskij är den zon där individer är mottagliga för förklaringar och instruktioner. Det är i detta avseende som läraren bidrar med kunskap, för att hjälpa individen förstå och använda sig utav kulturella redskap. Den individ som är i inledningsfasen av sin lärandeprocess är således i början beroende av läraren eller som Vygotskij även påpekar, den kompetenta kamraten. I inledningen av lärandet ger den kompetenta kamraten eller läraren mycket stöd. När individen som lär sig behärskar olika färdigheter avtar stödet från läraren. Det resultat som framkommer ur en sådan process är en stor del utav hur man i ett sociokulturella perspektivet ser på lärande och samspel. Den professionella pedagogen har i detta avseende ett viktigt uppdrag att förstå hur den lärande individens utvecklingszon ser ut i förhållande till dennes särskilda färdigheter, därefter bör pedagogen gradvis ge den lärande individen ett större ansvar för hur aktiviteten ska framskrida (Säljö 2014).

En viktig aspekt vad gäller begreppet utvecklingszon är att det bör uppfattas som ett analytiskt begrepp som ger förståelse för individens lärande. Utvecklingszoner förekommer inte i någon självklar mening utan de uppkommer i själva aktiviteterna. En del individer behärskar sina färdigheter och kunskaper utan problem, medan andra individer befinner sig inom utvecklingszonen. De färdigheter och kunskaper som

individen besitter innefattar ändå någon slags kompetens. När individen ska lösa en uppgift kanske denne klarar av en del av uppgiften men behöver stöd ifrån den kompetente kamraten för att klara av att genomföra hela. När individen sedan klarar av att lösa uppgiften helt själv och har utvecklat sin intellektuella och fysiska färdighet så skapas nya utvecklingszoner som innefattar mer avancerade problem. Denna process fortsätter livet ut då man hela tiden introduceras till nya sociokulturella färdigheter och kunskaper. Den närmaste proximala utvecklingszonen i det sociokulturella perspektivet innebär med tanke på texten ovan att med hjälp av andra kompetenta kamrater eller pedagoger kan du lära dig och utvecklas (Säljö 2014).

3.2 Situerat lärande

Teorin om situerat lärande grundar sig i Jean Lave och Etienne Wengers (1991) forskning kring lärande i diverse sociala gemenskaper. Precis som Vygotskijs (1896-1934) syn på den sociokulturella teorin framställs lärande som något som är knutet till ett sammanhang eller en situation (Säljö 2014). Lave och Wengers (1991) anser att när den enskilda individen lär sig någonting nytt ger det en möjlighet till att denne kan ingå i en ny aktivitet, först avsides för att med tiden kunna delta fullt ut. Situerat lärande handlar om aktivitetens kontextuella beroende. Teorin tar hänsyn till lärandet som sker i själva sammanhanget. Situerat lärande innebär en möjlighet att föra tanken bort ifrån att lärandet är beroende av intellektuella funktioner, istället förs våra tankar mot att lärande i huvudsak sker i sociala sammanhang oberoende av individens intellektuella funktioner. Detta synsätt skapar möjligheter att se på lärande som ett resultat av erfarenheter, vilket är viktigt då det finns stora skillnader mellan en lärteori som ser utövning av någonting som inordning i diverse lärprocesser där lärande anses vara den enda aktiviteten, och en lärteori där lärande ses som någonting som sker i ett sammanhang tillsammans med andra. Lärandet anses då ske hela tiden, i allt man gör, som en del av all aktivitet (Lave & Wenger 1991).

För att definiera hur lärandet framkommer är vi i behov av att ha förståelse för hur relationer bildas mellan nykomlingar och erfarna där de arbetar eller utför en aktivitet och även hur gemenskaper konstrueras genom kunskap och sammanhang. Nykomlingarna blir under denna process en del av en gemenskap, denna process kallar Lave & Wenger (1991) för legitimt perifert deltagande. Att bli en legitim deltagare innebär i denna aspekt exempelvis att lära sig språk, lära sig hur man ska prata, eller inte prata. Det perifera deltagandet innebär att nykomlingar inte antas delta fullt ut i gemenskapen vilket kan leda till att de inte känner att det finns några krav på prestation vilket minskar press på dem, samt att det finns en stor förståelse för om nykomlingen utför någonting fel. Genom att gå igenom den här processen lär sig nykomlingen att förstå och få vetskap kring hur gemenskapen fungerar i praktiken (Lave & Wenger 1991).

Legitimt perifert deltagande kan till viss del förknippas med begreppet mästare-lärling, som innebär att en erfaren mästare handleder en lärling genom att överföra kunskaper och färdigheter inom exempelvis musik. Individen lär sig färdigheter genom att härma

de mer erfarna och genom att genomföra uppgifter för att till slut ges möjlighet att ingå i gemenskapen som fullt accepterad medlem. Skillnaden mellan situerat lärande och mästare-lärlings modellen är att situerat lärande inte enbart uppstår i samband med att en mästare hjälper till i lärandet utan lärandet sker även i samband till miljön runt omkring och de individer som vistas i samma gemenskap i praktiken. Teorin om situerat lärande handlar om att individen ingår i ett sammanhang där denne utvecklar identiteter och handlingsmönster samt normer och relationer, detta för att platsa i gemenskapen (Lave & Wenger 1991).

4. Metod

Kvalitativa intervjuer har varit den metod som jag har utgått ifrån. Denna metod valdes eftersom undersökningen syftar till att undersöka hur personalen anser att musiken påverkar arbetstagarnas lärande och utveckling samt vilken avsikt de har med att välja ett visst innehåll vid musikaktivitet i grupp och individuellt för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

4.1 Val av metod

Studien utgår ifrån kvalitativa intervjuer med fem personer som arbetar med musik på fyra olika dagliga verksamheter i Stockholm stad. Under rubrikerna kvalitativa intervjuer och val av informanter beskrivs hur materialet kring undersökningen har samlats in samt en kort presentation av informanternas erfarenheter. Sedan följer rubriken dataanalys där det framkommer hur det samlade materialet har transkriberats och analyserats och efter det datainsamling där det beskrivs hur materialet har dokumenterats. Etiska överväganden som har gjorts presenteras även i detta kapitel samt tillförlitlighet, vilket sammanfattar hur trovärdigt det samlade materialet är.

4.1.1 Kvalitativa intervjuer

I denna studie användes en låg grad av strukturering vid intervjuerna. Detta innebär att den som intervjuar använder sig utav öppna frågor som ger plats och svarsutrymme för den som blir intervjuad att besvara frågorna med sina egna ord (Patel & Davidsson 2011). Frågorna som ställdes till personalen som blev intervjuad kunde bl.a. formuleras såhär: ”Vad anser du är viktigast att tänka på vid val av innehåll?”, eller ”Beskriv deltagarnas utveckling i musik”. Denna formulering av frågorna användes av den anledningen att de intervjuade skulle ges möjlighet till att resonera och formulera personliga svar kring hur de ser på användandet av musik på den dagliga verksamheten.

Intervjuerna utformades med en låg grad av standardisering. Detta innebär att frågorna kan omformuleras under intervjun. Den som intervjuar förbereder frågor som är öppna på ett sätt som kan göra att intervjuaren kan skapa nya frågor i stunden. Intervjuaren ställer frågorna i den ordningen som är mest lämplig för personen som intervjuas. Ordningen på frågorna kan med andra ord variera beroende på vem det är som

intervjuas. Att använda sig utav kvalitativa intervjuer är tidskrävande, vilket kan ses som en nackdel (Patel & Davidsson 2011). Eftersom jag avgränsat min studie till enbart fyra intervjuer, varav en gruppintervju, på fyra olika dagliga verksamheter så påverkade inte denna aspekt mig. Intervjufrågorna innehöll vissa teman och frågor som jag utgick ifrån på samtliga intervjuer (Se bilaga 2), däremot kunde ordningen på dessa frågor variera då jag utgick ifrån vad intervjupersonen svarade. En fördel med att utgå ifrån vissa bestämda frågor är att det underlättar när intervjuerna ska analyseras och jämföras med varandra.

4.1.2 Val av informanter

Eftersom denna undersökning syftar till att ta reda på hur personal på en daglig verksamhet arbetar musikpedagogiskt samt hur denne uppfattar musikens påverkan på deltagarnas utveckling och lärande, så kändes det relevant att söka efter dagliga verksamheter som erbjuder musik som aktivitet. Jag valde även att söka efter dagliga verksamheter som erbjuder musikinriktning. Fokus låg av den anledningen på att söka efter dagliga verksamheter med musikaktiviteter samt/eller musikinriktning, som vände sig till personer med intellektuell funktionsnedsättning och som ingick i personkrets ett, två och tre inom LSS (Lag 1993:387 1§). På den dagliga verksamheten arbetar personer med olika grad av funktionsnedsättning. Denna studie kommer inte att fokusera på vilken typ av funktionsnedsättning personerna på den dagliga verksamheten har utan istället ligger fokus på hur personalen använder musik och hur deltagarna utvecklas som individer i musikaktiviteten.

Eftersom jag har erfarenhet av att arbeta inom detta område så kontaktade jag först en person som är arbetstagarare på den dagliga verksamheten. Jag bad denne föreslå personer som ansågs vara relevanta för denna undersökning. Jag kontaktade även personer som jag vet har arbetat med personer med intellektuell funktionsnedsättning tidigare och bad dem att komma med förslag på relevanta personer att kontakta. Utöver förslag ifrån bekanta använde jag google som sökmotor för att finna dagliga verksamheter med musikaktiviteter. Jag mailade (utöver de fyra förslag jag fick ifrån bekanta) till tio olika dagliga verksamheter för att kolla om det fanns ett intresse till att medverka i studien. Efter en längre tid fick jag respons ifrån fyra personer som var ledare för musikaktiviteten på den dagliga verksamheter, varav den femte valde att medverka på plats med en av de fyra informanterna vilket resulterade i en gruppintervju. I denna studie har sammanlagt fem personer från fyra olika dagliga verksamheter deltagit, alla ifrån Stockholm stad.

Efter att jag fått kontakt med alla informanterna och fått klartecken att de ville medverka så skickades det ut ett informationsbrev som beskrev bakgrund till studien, hur intervjun skulle gå till samt beskrivning av etiska riktlinjer för intervjusituationer (se bilaga 2). Nedan följer en kort presentation av de deltagande informanternas erfarenheter och utbildning inom ämnet musik, namnen är figurerade:

Informant 1 - ”Alice”, har arbetat på den dagliga verksamheter i tre år. Anna är utbildad till undersköterska och är legitimerad arbetsterapeut. Hon har även läst en gehörskurs på

Kungliga musikhögskolan i Stockholm samt musikteorikurs på Stockholms universitet. Anna spelar själv i band och har kunskaper i att spela gitarr, bas, trummor och att sjunga.

Informant 2 - ”Bore”, har arbetat på den dagliga verksamheten sedan november 2019 men har arbetat inom företaget i tre år. Bore har 15 års erfarenhet av att arbeta med personer med intellektuell funktionsnedsättning då han arbetat som personlig assistent tidigare. Bore har spelat i band och arbetat som turnerande musiker i flera år, vid sidan av det har han arbetat som gitarrlärare samt musiklejare på ett högstadium och även arbetat på studieförbund med inriktning musik. Bore studerade tillsammans med sitt band på en utbildning kallad Boomtown i Borlänge som var en filial till Piteå musikhögskola.

Informant 3 - ”Cilla”, har arbetat på den dagliga verksamheten i fem år tillsammans med Denice. Hon är utbildad musiklejare, sångpedagog och körpedagog och har arbetat främst som musiklejare och sångpedagog i 14 år. Cilla har även arbetat som musiklejare på en stödskola som tal och språkcentrum. Hon har även erfarenhet av att undervisa personer med intellektuell funktionsnedsättning, främst i sång.

Informant 4 - ”Denice”, startade den dagliga verksamheten som hon arbetar på för fem år sedan och anställde i samma veva Cilla. Denice är utbildad lärare och dansare. Hon har tidigare erfarenheter av musikal.

Informant 5 - ”Emil”, har arbetat på den dagliga verksamheten i nio år. Han har studerat estet musik på gymnasiet. Emil har arbetat på olika skolor, bland annat som stödpedagog. Han har även arbetat på dagis. Emil har via den dagliga verksamheten fått gå utbildningar inom vissa diagnoser. Han har erfarenhet av att spela i band och spelar själv gitarr och komponerar egen musik.

4.2 Etik

I denna studie förkommer inga namn på de dagliga verksamheter jag har besökt samt de personer som har intervjuats då det inte anses vara relevant för denna undersökning. De personer som har intervjuats nämns med fiktiva namn. Dessa är: Anna, Bore, Cilla, Denice och Emil. Med respekt för arbetstagarnas integritet och identitet kommer inga specifika funktionsnedsättningar att nämnas hos de olika arbetstagarna. Vid denna undersökning har jag utgått ifrån vetenskapsrådets (2002) fyra allmänna huvudkrav som är grundläggande för konkretiseringen av individskyddskravet vid forskning:

Informationskravet innebär att forskaren är skyldig att informera deltagaren om vad undersökningen har för syfte samt vilka villkor som gäller för deras medverkan (Vetenskapsrådet 2002). Detta uppfylldes genom att jag skickade ut ett informationsbrev efter att informanterna hade accepterat sin medverkan (Se bilaga 1).

Samtyckeskravet innebär att de som medverkar i undersökningen har rätt att själva bestämma över sin medverkan samt rätt att självständigt bestämma om, hur länge och

på vilka villkor de ska medverka. De har rätt att när som helst avbryta sin medverkan i undersökningen, utan att det påverkar dem negativt (Vetenskapsrådet 2002). Detta uppfylldes genom att jag både via mail och innan själva intervjun på plats informerade de medverkande angående detta.

Konfidentialitetskravet innebär att alla personuppgifter som samlas in via informanterna vid undersökningen ska förvaras på ett sådant vis så att obehöriga inte kan tilldelas dessa uppgifter. De medverkande ska ges största möjliga konfidentialitet (Vetenskapsrådet 2002). Detta uppfylldes genom att jag efter transkriberingen förde över ljudfilerna på en hårddisk och raderade samtliga ljudfiler på min dator. Efter godkänt resultat kommer även ljudfilerna på hårddisken att raderas.

Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som de medverkande lämnar endast får användas för forskningsändamål. Materialet som har samlats in av de medverkande får inte utlånas, användas för kommersiellt bruk eller användas vid andra syften som inte är vetenskapliga (Vetenskapsrådet 2002). I denna undersökning har de uppgifter som samlats in enbart används till min undersökning och ingenting annat.

Förutom att följa dessa fyra huvudkraven har de medverkande även fått en förfrågan om att läsa igenom och godkänna sin intervju efter transkriberingen. Detta samtalade vi kring innan och efter intervjun. Jag kontaktade de medverkande när transkriberingen var klar och skickade det färdiga materialet för godkännande.

4.3 Datainsamling

För att dokumentera alla intervjuer spelades dessa in med en Zoom H2. Bryman (2008) påpekar vikten av att spela in intervjuerna. Han anser att det hjälper intervjuaren att minnas samtalet och att denne kan kontrollera eventuella tolkningar som gjordes under själva intervjun. Vidare påpekar han att intervjuaren efter genomförd intervju bör skriva ner anteckningar kring hur miljön såg ut, hur intervjun gick, upplevelser under och efter intervjun och så vidare. Bryman (2008) anser även att intervjuaren bör vara uppmärksam på vad den som blir intervjuad säger, intervjuaren bör inte distraheras av behovet att föra anteckningar (Bryman 2008). För att uppfylla dessa aspekter förde jag inga anteckningar under intervjun, då allt fokus skulle ligga på att lyssna på den som blev intervjuad. Däremot fördes det anteckningar efter intervjun, där jag antecknade hur lokalen såg ut, vilket kroppsspråk de jag intervjuade hade använt och hur jag upplevde att intervjun gick. Alla intervjuer genomfördes på informanternas arbetsplats. Informanterna fick själva bestämma var de ville att intervjun skulle genomföras. Det är en fördel dock att besöka informantens arbetsplats för att kunna bilda sig en uppfattning kring verksamheten. Intervjuerna tog från 40 till 60 minuter att genomföra.

4.3.1 Dataanalys

När intervjuerna var färdiga transkriberades dessa. Jag avsatte minst 10 timmar per intervju. Detta för att noggrant kunna skriva ner allt som sades på inspelningen och även notera exakta melodier eller rytmer som intervjupersonen sjöng eller klappade under

intervjun. När transkriberingen var färdig lyssnade jag igenom hela intervjun igen och läste min transkription samtidigt, detta för att försäkra att jag uppfattat intervjupersonen rätt. Intervjupersonerna fick det transkriberade materialet skickade till sig för genomläsning och godkännande eller notering av eventuella justeringar.

Det vanligaste arbetssättet för dataanalys är enligt Kvale & Brinkmann (2014) kodning. Kodning betyder att det framkommer nyckelord som kopplas till texter, detta för att på ett enkelt sätt kunna känna igen och finna ett eller flera samband i texterna. Kodning är ett bra arbetssätt, bland annat för att det bidrar till noggrann genomläsning av materialet vilket i sin tur bidrar till en betydande inblick i det samlade materialet. Det gynnar även personer som saknar erfarenhet kring att analysera ett material då det är någorlunda okomplicerat att skala av och hantera materialet genom kodning (Kvale & Brinkmann 2014). I denna dataanalys har jag använt mig utav meningskodning vilket innebär att jag har läst en intervju i taget och valt ut citat som var av vikt för mitt resultat, sedan har dessa citat tillgivits nyckelord. Jag valde att dela in citaten i olika kategorier där jag utgick ifrån mina huvudfrågor i min intervjuguide. Efter genomläsning av nyckelorden på alla intervjuerna framkom vissa teman som jag sedan kunde utgå ifrån för att vidare finna likheter mellan citat och teori. Fortsättningsvis gjordes en tabell (Se bilaga 3) där citat, tema och teoriansknytning sattes som rubriker. De teman som framkom efter genomläsning av nyckelorden var: 1. Personalens förhållningssätt till arbetstagarna 2. Socialt samspel och relationer 3. Personalens syn på arbetstagarnas utveckling och lärande i musik, 4. Personalens val av innehåll i musikaktiviteten. Dessa teman har utgångspunkt dels ifrån nyckelorden men de är även kopplade till min valda teori samt mina forskningsfrågor.

4.4 Tillförlitlighet

Eftersom studien har undersökts genom kvalitativa intervjuer, där öppna frågor med en låg grad av standardisering har använts kan informanternas svar innefatta personliga åsikter. Detta kan i sin tur inte ge ett övergripande svar kring hur personal arbetar musikpedagogiskt på den dagliga verksamheten generellt runt om i Sverige. För att undersöka den aspekten så krävs en mer omfattande undersökning med flera informanter än de fem som medverkat i min studie. En annan aspekt är att frågor som rör arbetstagarnas egna syn på sin utveckling har informanterna fått svara på, vilket är svårt att få bekräftat då arbetstagarna inte har intervjuats. Vid eventuell fortsättning av studien skulle det vara ett alternativ att även intervjua arbetstagarna för att förstärka trovärdigheten i en del av studiens frågor. Dock har det framkommit att personalen känner deltagarna så pass väl att de har möjlighet att resonera kring deltagarnas syn på deras utveckling.

Kvale & Brinkmann (2014) påpekar vikten av att forskaren granskar sitt eget arbete och att denne bör ifrågasätta sitt val av metoder, frågeställningar och analyser. För att tillgodose denna aspekt har jag varit noggrann med att sätta mig in i vad det innebär att göra en intervju, genom att läsa relevant litteratur om intervjumetoder. För att öka tillförlitligheten av min analys av intervjuerna har jag noggrant lyssnat flera gånger på

inspelningen samtidigt som jag har läst min transkribering, detta för att förstå och reflektera kring om jag har uppfattat informanterna korrekt.

5. Analys av resultat

I den här delen presenteras det resultat som framkommit utifrån intervjuerna. Jag har valt att dela in resultatet i fyra större huvudrubriker som dels har skapats utifrån materialet, men även utifrån forskningsfrågorna, dessa är: *Personalens förhållningssätt till arbetstagarna*, *socialt samspel och relationer*, *Personalens syn på arbetstagarnas lärande och utveckling i musik* och *Personalens val av innehåll i musikaktiviteten*. Varje huvudrubrik innehåller även flertalet underrubriker. Kapitlet avslutas med en resultatsammanfattning. Nedan framkommer de fiktiva namn som tidigare presenterats samt vilken daglig verksamhet de olika informanterna tillhör:

Alice - arbetar på daglig verksamhet 1
Bore - arbetar på daglig verksamhet 2
Cilla - arbetar på daglig verksamhet 3
Denice - arbetar på daglig verksamhet 3
Emil - arbetar på daglig verksamhet 4

Resultatet kommer att analyseras utifrån Säljö (2014) och Lave & Wengers (1991) teoretiska perspektiv.

5.1 Personalens förhållningssätt till arbetstagarna

I det här kapitlet presenteras informanternas förhållningssätt till hur de ser på bemötande av arbetstagarna, hur de förhåller sig till att anpassa musikaktiviteten till varje individ samt hur de resonerar kring arbetstagarnas delaktighet i musikaktiviteten. Bemötande, Individanpassning samt delaktighet var framstående teman under intervjuerna med informanterna. Framstående begrepp som kan kopplas samman med dessa teman dels utifrån den sociokulturella teorin men även teorin om situerat lärande är bland annat *social kontext*, *verktyg* och *perifert deltagande*. Samtliga informanter anser att det är viktigt att tänka på vilket förhållningssätt personalen har till personer med intellektuell funktionsnedsättning.

5.1.1 Bemötande

Det som återkommer ifrån majoriteten av informanter är att det är viktigt att bemöta personer med intellektuell funktionsnedsättning på samma sätt som man bemöter alla andra. Cilla och Denice som arbetar tillsammans på daglig verksamhet 3 är överens om att det är viktigt att se arbetstagarna och inte deras diagnos. De påpekar att på deras dagliga verksamhet pratas det inte kring vem som har en diagnos utan arbetstagarna får vara i ett sammanhang där deras musikaliska kunskaper uppmärksammas.

De får synas för den de är, inte för att de har en diagnos, utan för att de faktiskt är jåkligt duktiga på någonting (Denice)

Även Emil som arbetar på daglig verksamhet 4 påpekar att det är viktigt med bemötande. Han anser att många människor bara ser diagnosen och inte människan vilket han tycker är en otjänst mot alla med diagnos. Han betonar att alla är vuxna och ska behandlas därefter.

När vi behandlar dem som vuxna här så har man ju sett att de växer så sjukt mycket. De vågar säga nej, vågar säga emot sina föräldrar när de försöker trycka på någonting och det är ju sjukt grymt att kunna se sådana saker (Emil)

Hur personalen bemöter arbetstagarna spelar en viktig roll för hur de formas som individer. Enligt den sociokulturella teorin påverkas individen av den omgivning de befinner sig i och utvecklar egenskaper om sig själv och andra genom att medverka i en social kontext. Denna sociala kontext innefattar till exempel kommunikationen och samspelet mellan arbetstagare och personal.

5.1.2 Individanpassning

Samtliga informanter är eniga kring att det är viktigt att individanpassa musikaktiviteten. Individanpassning kan bland annat innebära att personalen utgår ifrån individens tidigare erfarenheter, intressen eller anpassar nivån till individen i musikaktiviteten. I vilken utsträckning och hur personalen väljer att individanpassa musikaktiviteten skiljer sig åt något mellan de olika informanterna.

Alice berättar att de på daglig verksamhet 1 använder sig utav aktivitetsbeskrivningar där arbetstagarna bland annat får beskriva vad de har för mål med musikaktiviteten. Arbetstagarna brukar en och en i början av varje musikaktivitet få berätta varför de är med i musikaktiviteten och vad de har för mål. Alice anser att det är en bra utgångspunkt för att ta reda på vad just den personen behöver för stöd i musikaktiviteten och hur det kan hjälpa denne att utvecklas. Kopplat till den sociokulturella teorin blir dessa aktivitetsbeskrivningar ett verktyg som används för att underlätta dels för personalen, så de vet hur de kan arbeta med varje person men även för arbetstagarna som får uttrycka sig genom detta verktyg, hur de vill att musikaktiviteten ska utformas för just dem.

... Är det något speciellt som man ska tänka på i den här aktiviteten när det gäller just dig, vad är viktigt för dig i den här aktiviteten? lite så. (Alice)

Både Cilla och Denice utgår ifrån individens förutsättningar när musikaktiviteten utformas, där målet är att varje individ ska utvecklas utifrån sin talang och sin nivå i musik. Cilla berättar att hon brukar sitta och observera när arbetstagarna har öppen scen för att kunna skriva en låt som är anpassad till arbetstagarna. En arbetstagare använde väldigt få toner när denne sjöng så Cilla satt och lyssnade och antecknade för att kunna skriva en anpassad låt till den här personen. Kopplat till den sociokulturella teorin så använder Cilla ett fysiskt redskap, så som att papper och penna, där hon skriver en låt

som är individuellt anpassad till en viss arbetstagare. Detta blir även ett individuellt verktyg för arbetstagaren som gynnar dennes lärande.

Så fort han sjöng den låten, ”men det här funkar” så skrev jag ner det så kollade jag omfånget och så visste jag att de här tonerna kan jag använda till hans solo, och så skrev jag en låt utifrån det (Cilla)

Cilla försöker finna vägar för att kunna anpassa musikaktiviteten till den nivå arbetstagaren är på, hon påpekar att det sin tur bidrar till utveckling hos individen. Även Emil anpassar sig i den mån det går utefter den nivå som arbetstagaren är på. Men han påpekar att det är en spännande utmaning att hitta nycklar till varje individ för att gynna deras lärande då alla är helt olika individer med olika personligheter och erfarenheter.

Om jag säger till en ”såhär ska du lära dig piano”, det behöver inte betyda att nästa person jag ska visa kan lära sig på samma sätt utan då måste jag kanske ändra mitt tänk till någonting simplare eller bara tänka en helt annan grej. (Emil)

När det rör sig om individanpassning i musikaktiviteten så har personalen ett övergripande ansvar att stötta och tillhandahålla varje arbetstagares verktyg som de behöver för att utveckla sitt lärande i musik. Dessa verktyg kan i denna aspekt innebära att som Cilla skriva en låt anpassad till arbetstagaren eller som Emil hitta olika verktyg för att gynna arbetstagarens lärande. De har även ett ansvar att finna motivation hos arbetstagarna, vilket till exempel kan ske genom att de utgår ifrån individens intressen eller att de utgår ifrån det individen kan sen innan. Viljan att lära sig något, att känna sig motiverad kan i sin tur bidra till lärande.

5.1.3 Delaktighet

Delaktighet är ett återkommande begrepp hos majoriteten av informanterna. Graden av delaktighet skiljer sig något åt på samtliga dagliga verksamheter, då de utför olika typer av musikaktiviteter. Alice och Bore arbetar mer med grupper där de sjunger och spelar tillsammans, de arbetar även i studio med mer individuellt fokus medan Cilla, Denice och Emil arbetar främst med musikaluppsättningar där fokus ligger på skapande av musik, sång och teater, men de har även i perioder musikaktiviteter i form av ensemble.

Bore som arbetar på daglig verksamhet 2 anser att det är viktigt att utgå ifrån vad arbetstagarna vill göra och att man är tillmötesgående så långt det går. Men han framhåller även att det ibland kan vara bra att coachen styr musikaktiviteten så att det blir utvecklande och meningsfullt för arbetstagarna.

Ibland behöver man ju vara bra på att styra även fast man är öppen för det de vill göra så kan man ändå styra det. Och är man smart och har feeling så kan man ju göra det åt ett håll som man själv vill (Bore)

Alice som arbetar på daglig verksamhet 1 anser även hon att det är viktigt att utgå ifrån vad arbetstagarna vill göra och vad de är intresserade av när musikaktiviteten utformas men hon förespråkar att det är arbetstagaren som i största möjliga mån får styra musikaktivitetens innehåll där coachen får vara en hjälpande hand i processen.

Man kan ju vara delaktig på så många olika sätt. För en person kanske det handlar om att verkligen få vara med och bestämma, om det exempelvis är musikstudio, hur ska den här inspelningen se ut, hur ska det låta, eller för en annan person kanske det bara handlar om att vara med i rummet och lyssna.

(Alice)

På daglig verksamhet 3 där Denice och Cilla arbetar får arbetstagarna vara delaktiga i olika grad beroende på vilken musikaktivitet de medverkar i. Om det handlar om att välja låtar så får arbetstagarna vara med och bestämma men personalen styr något i form med att ge förslag och är uppmärksamma på om arbetstagaren kan spela låten eller om den är för svår. De påpekar som Bore att det kan vara bra att styra ibland och ge vägledning för att gynna arbetstagarnas utveckling.

Det gäller ju också att hjälpa personer att hålla sig på den nivån där man faktiskt är och där man gör någonting bra. För att om man säger såhär ”fast jag vill köra den här låten” och så vet man att den här personen kan inte språket, kan inte komma upp, eller har inte det omfånget, då tycker jag att man lämnar ut den personen (Denice)

Alice, Bore och Denice är överens om att delaktighet kan ske på många olika sätt och att arbetstagarna kan vara delaktiga i olika grad beroende på deras kunskaper och erfarenheter. Deras synsätt på delaktighet kan kopplas till Lave och Wengers teori om legitimt perifert deltagande. De anser att när en individ, i detta fall arbetstagarna, deltar i en aktivitet kan graden av delaktighet skilja sig åt beroende på arbetstagarens erfarenhet och kunskap. När de mindre erfarna arbetstagarna lyssnar och tar del av den mer erfarnes kunskaper, i detta fall personalen, så kan dessa kunskaper överföras till arbetstagarna. De blir mer och mer delaktiga desto mer kunskap och erfarenheter de samlar på sig, med hjälp av den kompetenta personalen.

5.2 Socialt samspel och relationer

I det här kapitlet presenteras hur informanterna resonerar angående musikens påverkan på det sociala samspelet mellan arbetstagarna och hur relationen mellan arbetstagare och coach kan påverka arbetstagarnas lärande i musik. Framstående begrepp som kan kopplas samman med dessa teman sett ur en sociokulturell teori är bland annat *interaktion* och *verktyg*.

5.2.1 Musikens påverkan på socialt samspel mellan arbetstagarna

Emil berättar att endel av arbetstagarna ibland brukar sitta och öva eller jamma tillsammans när coachen inte är delaktig vilket har bidragit till att de har hittat varandra på ett djupare plan. Vidare påpekar han att det är dem tillfällena som skapar någon slags gruppdynamik även om inte alla arbetstagare på den dagliga verksamheten medverkar vid dessa tillfällen så hittar ändå några varandra och de skrattar och har kul tillsammans.

... Jag älskar ju hela den grejen, jag säger ju hela tiden att jag älskar att se när ni sitter och spelar ihop. (Emil)

Emil berättar även att det har utvecklats en ”vi” känsla inom gruppen och att arbetstagarna har blivit lite schysstare mot varandra. I en musikgrupp som Emil hade förekom det mobbning vilket avtog efter att denna grupp valde att skriva en låt, på deras initiativ, som handlar om vänskap och hur viktigt det är. Emil tog då upp en diskussion med arbetstagarna kring att om de vill skriva en sådan låt bör de också leva därefter.

Man kan inte ha ett budskap med någonting, man säger att det är viktigt med vänskap sen går man runt och mobbar folk. Det funkar inte, så då blev det som en lärdom och då växte de i den grejen. (Emil)

Även Bore påpekar att det finns arbetstagare som har blivit utsatta för mobbning, kanske inte just inom den dagliga verksamheten men generellt, och att några har dåligt självförtroende och blir satta åt sidan. Att spela musik tillsammans med andra har fungerat som ett positivt verktyg för arbetstagarnas självförtroende.

...Nej men det förgyller ju dagen och ger självförtroende och att de får se ett värde i sig själva (Bore)

När Bore får frågan om han har sett samma effekt hos alla arbetstagare påpekar han att det beror helt på vilken diagnos eller problematik personen har. Vidare berättar han att det är svårt att veta ibland om arbetstagarna tycker det är kul då de är svåra att tolka, de kan vara nollställda i sitt uttryck. Men han anser ändå att musiken ger något slags värde. Kopplat till den sociokulturella teorin visar både Emil och Bore aspekter att interaktion med andra bidrar till en bättre sammanhållning i gruppen.

Alice anser precis som Bore, att när arbetstagarna får vara tillsammans och spela och musicera ihop så bidrar det till en bättre dag för dem. De får ha en skön må bra stund tillsammans. Hon anser att det sociala är en viktig del i musikaktiviteten.

... Släppa allt annat där ute och bara ha fokus här och nu, på musiken... Vi sjunger, vi dansar, vi spelar. (Alice)

Enligt Emil, Bore och Alice påverkar musiken det sociala samspelet arbetstagarna emellan. Emil och Bore tar upp att arbetstagarna har växt tillsammans genom att samspela med varandra och att det har bidragit till bättre självförtroende och att de har växt som personer. Alice framhåller att musikaktiviteter där flera arbetstagare deltar gynnar det sociala samspelet där de får göra någonting tillsammans och släppa allt runt omkring. Sett ur en sociokulturell teori så växer lärandet fram när arbetstagarna interagerar med varandra då de kan utbyta tankar, erfarenheter och kunskap med varandra.

5.2.2 Relationen mellan arbetstagare och coach

För att arbetstagarna ska ges möjlighet att utvecklas i musik är det en fördel att personalen vet vad det är för person de har framför sig, vad denne klarar av och inte klarar av och vad som motiverar arbetstagaren. Samtliga informanter är eniga kring att det är viktigt att lära känna arbetstagarna och att bygga en relation för att dels kunna ge arbetstagaren verktyg för att utvecklas men även för att veta hur personalen själv kan lägga upp sitt arbete.

Denice berättar att vissa ord eller uttryck som coacherna använder kan skapa förvirring beroende på vad det är för arbetstagare de arbetar med. Ett exempel hon tar upp är när de ska arbeta med uttryck och coachen påpekar till arbetstagaren att denne ska sjunga med ”den här känslan” och det resulterar i att arbetstagaren gör det överdrivet och tolkar det på ett annat sätt än vad coachen gör. Vidare påpekar hon att det är A och O att lära känna personen för att kunna leta arbetsätt så att arbetstagaren förstår. Det är även viktigt att våga göra lite fel ett tag för att till slut kunna hitta det som fungerar för just den personen. Denice använder uttryck som ett verktyg i sin undervisning och försöker använda detta verktyg på olika sätt för att gynna arbetstagarens lärande.

... När man har hittat det så är det ju ganska häftigt för då kan man använda det på den personen fortsatt. Medan man på andra personer måste hitta andra sätt.
(Denice)

Även Emil påpekar att det är viktigt att finna olika sätt att arbeta för att gynna arbetstagarnas lärande i musik. Han anser också att det är en fördel om coachen känner arbetstagaren och vet vad den behöver eller vad den vill utveckla i musikaktiviteten.

... Ju mer du lär känna någon desto mer vet du hur du kan arbeta med personen.
(Emil)

Alice framhäver vikten av att skapa en trygghet så att arbetstagaren vågar öppna upp sig för coachen vilket kan vara lättare om det har skapats en relation dem emellan. Alice arbetar med en arbetstagare som skriver egna låtar och spelar in dem i musikstudion. Kopplat till den sociokulturella teorin blir låtskriveri och logic som de spelar in musiken via ett verktyg som används i musikaktiviteten. Alice berättar att det i början tog tid

innan arbetstagaren kände att denne vågade öppna upp sig då det är högst personligt att skriva egen musik. Ju mer de lärde känna varandra desto lättare blev det att finna sätt att arbeta och arbetstagarens blev tydligare med vad denne ville.

Om jag kommer in som helt ny i en studio med en arbetstagare som har haft studiotid med någon annan förut. Att det handlar ju först och främst om att lära känna varandra. (Alice)

Att bygga en relation är någonting som tar tid, det är en process som utvecklas på skilda sätt. Det finns ett ansvar hos personalen att finna verktyg för att bygga goda relationer, som nämnt tidigare, ur ett sociokulturellt perspektiv, är det viktigt att finna verktyg kring hur man kan arbeta för att individanpassa musikaktiviteten. Att skapa en relation med arbetstagarna och att individanpassa hör på något sätt ihop med varandra då det är en fördel om personalen lär känna arbetstagaren för att ta reda på hur dennes lärande kan utvecklas på bästa möjliga vis. Verktygen som personalen använder kan bland annat innebära att skapa bekräftelse, skapa en gemenskap i gruppen, använda musikprogram eller lära känna arbetstagarna.

5.3 Personalens syn på arbetstagarnas utveckling och lärande i musik

I detta kapitel resonerar informanterna kring hur de ser på arbetstagarnas utveckling och lärande i musik, hur lärandet kommer till uttryck. Genom materialet från intervjuerna framkom två teman som kommer att presenteras nedan, dessa är: *personlig utveckling* och *att lyssna på och lära av andra*. Begrepp som kan kopplas samman med dessa teman ur en sociokulturell teori och teorin om situerat lärande är *utvecklingszon*, *kulturella redskap* och *gemenskap*.

5.3.1 Personlig utveckling

Cilla och Denice berättar att de har fördelen att arbeta med samma ensemble varje år. De anser att det gynnar deras arbete för att ge arbetstagarna största möjlighet till utveckling. Cilla och Denice tog upp ett exempel kring en arbetstagare som är super musikalisk men som inte kan engelska och som får svårt att ändra sig om denne lär in fel. För att hjälpa arbetstagaren fick de skriva låttexterna precis så som det sägs och ta hjälp utav bilder för att arbetstagaren skulle komma ihåg texten. Denna metod ansåg de fungerade bra och det hjälpte arbetstagaren. Detta bidrog till att denne kunde sjunga på engelska.

Ja men I love you det är A, j, l, a, v, j, o. "Aj lav Jo". Då kan hon läsa det. (Cilla)

Kopplat till den sociokulturella teorin så blir bilderna som används ett verktyg för att underlätta för elevens inläring. Detta verktyg (bilder) kan även bidra till att arbetstagaren klarar av någonting nytt och det kan skapa en känsla av självförtroende vilket i sin tur kan bidra till personlig utveckling. Emil påpekar att arbetstagarna som han har i musikgrupp där fokus ligger på att spela instrument har utvecklats mycket. Emil berättar att i början hade många av arbetstagarna aldrig rört ett instrument tidigare. Nu kan de stå på scenen och spela tillsammans och leverera låtar som ligger på en rätt så hög nivå. Arbetstagarna har, kopplat till den sociokulturella teorin, befunnit sig i början av sin utvecklingszon, då de inte kunde spela ett instrument alls till att befinna sig i mitten eller kanske till och med längre än så, av sin utvecklingszon, där de kan spela ett instrument på en högre nivå.

...Där höjs ju deras självförtroende också av att de bara ”shit jag trodde inte alls jag skulle kunna lira den här grejen och nu kan jag det”. (Emil)

Alice håller i musikgrupper där en del av arbetstagarna kan sakna det verbala talet. De kommunicerar med hjälp av olika kommunikationshjälpmedel i musikgruppen. Hon berättar att många av arbetstagarna har utvecklat sin kommunikation med hjälp av musikaktiviteten. Många har blivit tydligare med vad det är de vill lyssna på när de ska välja låt eller instrument med hjälp av bilder, bildpodd eller andra kommunikativa hjälpmedel. Kopplat till den sociokulturella teorin är dessa fysiska redskap, så som instrument, bilder, bildpodd m.m. viktiga för att arbetstagarna ska kunna ges möjlighet att kommunicera på sitt sätt. Det kan även bidra till deras personliga utveckling i musik.

Jag tycker också att man ser utveckling där, i det kommunikativa. (Alice)

Personalen vägleder arbetstagarna så att de ska ges största möjlighet till utveckling i musikaktiviteten. Utan den kompetenta personalen hade inte arbetstagarna givits samma möjlighet att utvecklas i musik. Sett ur den sociokulturella teorin så bidrar den kompetenta personalen med kunskap för att hjälpa individen förstå och använda sig utav kulturella redskap, så som beskrivande bilder för att underlätta inläring, kännedom om instrument för att kunna spela på dem med mera. För att kunna lära sig någonting nytt krävs det att arbetstagaren är mottaglig för dessa förklaringar och redskap, denne bör befinna sig i en utvecklingszon som innebär en möjlighet att ta emot instruktioner. I denna aspekt är det viktigt att personalen vet vad det är för person de har framför sig, vad denne klarar av och inte, för att bidra med lärande i musik.

5.3.2 Att lyssna på och lära av andra

Många av informanterna påpekar att arbetstagarna utvecklas i musik genom att lyssna på andra. Bore berättar om en arbetstagare som länge har haft och fortfarande har svårt att samarbeta med andra människor. Personalen har fått arbeta för att minska stressen omkring denne personen. I musiksammanhang har Bore arbetat med att försöka få personen, att spela långsammare toner, då arbetstagaren gärna spelar snabbt hela tiden pga sin diagnos. Under musikaktiviteten brukar Bore kompa denne personen på gitarr,

de brukar spela jazzstandards. Han berättar att det uppstod en situation som är ovanlig. Arbetstagaren stannade upp och lyssnade på Bore, vad han spelade, vilket sällan sker. Helt plötsligt började arbetstagaren observera att det var någon annan med i det musikaliska.

... Att han bara tittar upp och lyssnar in någonting annat än och vara inne i sig själv och sin egna lilla värld. Det är stort. (Bore)

Även Emil tar upp vikten kring att lära sig att lyssna på och samarbeta med andra i musikaktiviteten. Han påpekar att det är bra för arbetstagarna att öva på att samarbeta och lyssna på andra då många har en tendens att tänka på sig själva, att de vill göra sin grej. Han påpekar även att det kan underlätta att skapa musik i grupp än att göra det enskilt med arbetstagarna.

Jag har ju märkt att det är mycket svårare när jag sitter med en och den ska skapa än när vi sitter som grupp för då kommer folk på idéer och då kommer någon på någonting på dennes idé. (Emil)

Enligt teorin om situerat lärande är det en fördel att lära av andra för att utveckla sitt lärande, i detta sammanhang i musik. Arbetstagarna får ingå i en gemenskap som bidrar till en känsla av tillhörighet. Den kunskap arbetstagarna delar med varandra kan kännas igen och betyda mycket för gemenskapen. Både Bore och Emil påpekar att arbetstagarna har en tendens att tänka på sig själva och att de kan vara inne i sin egna värld. Genom att delta i en gemenskap och ta del av varandras kunskap lär de sig utav varandra och blir en del av den gemenskapen vilket påverkar deras lärande, i detta fall i musik.

5.4 Personalens val av innehåll i musikaktiviteten

I detta kapitel framkommer hur informanterna resonerar kring deras val av innehåll i musikaktiviteten. Teman som har framkommit utifrån materialet är: *Musikskapande* och *Musicerande*. Dessa två begrepp kan förstås dels i snäv bemärkelse som i detta sammanhang innebär skapande i komposition och musikproduktion, och dels i vid bemärkelse som innebär skapande tillsammans i form av att spela musik ihop. Framstående begrepp som kan kopplas samman med dessa två teman sett ur den sociokulturella teorin är *kreativitet* och *utvecklingszon*.

5.4.1 Musikskapande

På daglig verksamhet 3 arbetar Cilla och Denice mest med musikalproduktion. Cilla påpekar att innehållet de väljer blir väldigt tydligt under de perioder då de arbetar med musikalerna för då har de bestämda låtar som ingår i musikalerna. Låtarna komponeras av Cilla och Denice. De berättar att det är en fördel att skapa låtarna själva för då kan de anpassa låtarna utefter den eller de som ska sjunga.

...Då tänkte jag här får det inte vara för långa toner, för då blir det bråkigt, vi gör lite korta fraser och sådär så man kan utifrån det, skapa musiken så att det låter bra (Cilla)

Denice berättar även att alla de låtar som skapas till musikalen har alltid någon form av budskap. Hon anser att genom att använda sig utav något slags budskap i själva musikalen och i låtarna så kan det bidra till att de blir meningsfulla för arbetstagarna som sjunger.

Vi gillar att provocera ganska mycket och beröra ämnen som är sådant som folk inte pratar om (Denice)

På daglig verksamhet 4 arbetar de också med musikalproduktion för det mesta. Även Emil komponerar låtarna till musikalen vilket gör att innehållet blir tydligt även där. En skillnad som framkommer mellan daglig verksamhet 3 och 4 är att där Emil arbetar hjälper arbetstagarna till att skriva text till en del av låtarna som ska vara med i musikalen. Enligt Vygotskij (1896-1934) är kreativitet en bidragande faktor till utveckling och lärande. Att Emil låter arbetstagarna skriva en egen text bidrar till att de får vara kreativa och skapa utifrån sina erfarenheter. Även Cilla och Denice bidrar till en kreativ arbetsplats för arbetstagarna eftersom de väljer att skriva egen musik som arbetstagarna får framföra på sitt sätt. Sådär beskriver Emil den kreativa processen kring att skapa musik:

Jag frågar vad de vill att det ska handla om och sen så spånar vi tillsammans på en text och sen sätter jag en melodi på den, oftast medan vi skriver texten. (Emil)

Både Cilla, Denice och Emil tillåter deltagarna att vara delaktiga i skapandet av innehållet men på olika sätt. Cilla och Denice skriver all musik men de anpassar det de skriver till arbetstagarna, vilket kan bidra till att arbetstagarna känner sig delaktiga i musikaktivitetens innehåll. Emil komponerar musiken så som melodi och ackord men arbetstagarna är med och skriver text till låtarna, vilket även det kan bidra till en känsla av delaktighet när innehållet i musikaktiviteten skapas.

På daglig verksamhet 1 där Alice arbetar varierar innehållet beroende på vilken musikaktivitet det handlar om. Något som Alice ofta påpekar är att musikaktivitetens innehåll i princip alltid skapas tillsammans med arbetstagarna, i den mån det går. Alice berättar att många av arbetstagarna brukar vilja spela in en skiva med egenproducerade låtar och sedan ha releasefest när den är klar. Alice anser att om det är huvudmålet för arbetstagarna så är det klart att de ska få göra det. Innehållet skapas därmed utefter deras önskemål.

... Okej men vi vill ha en releasefest, vad krävs för att komma dit? Okej men då ska vi spela in en CD skiva. Ja men hur många låtar ska vara med på CD-

skivan? okej 10 stycken. Så gör man upp en planering efter det. Vad vill vi att låtarna ska handla om? Lite så. (Alice)

Även på daglig verksamhet 2 där Bore arbetar varierar innehållet beroende på vilken musikaktivitet det handlar om. Bore berättar att en arbetstagares dröm var att spela in sin egen CD-skiva och Bore ansåg att det var självklart att denne skulle få göra det. Även som på daglig verksamhet 1 skapas innehållet utefter arbetstagarens önskemål. Bore berättar vidare att när han försökte gräva lite djupare kring hur arbetstagaren hade tänkt, om denne hade egna låtar eller ville spela någonting själv, så visade det sig att arbetstagaren ville sjunga med i färdiga låtar i en mikrofon. För att ge arbetstagaren möjlighet att utvecklas så föreslog Bore att denne kunde prova att spela synth och gitarr samt skriva en egen text, vilket arbetstagaren gjorde.

... Det blev ju hennes egen låt. Egen text, egen musik och sådär. Det är ändå utveckling och det har hon inte gjort förut, så hon var jättestolt (Bore)

Samtliga informanter använder musikskapande som ett innehåll där de antingen komponerar musik och skriver text tillsammans eller skapar musik utifrån ett digitalt musikprogram, så som Logic. Att få skapa musik, vara kreativ och att vara delaktig i en skapande process är enligt Vygotskij en bidragande faktor till utveckling av erfarenheter. Han framhåller även att det är viktigt att utveckla individens sinnen och skapa lust till lärande. Detta kan ske genom att arbetstagarna får skapa en text till musik, vara delaktig i en kreativ process eller skapa en egen CD-skiva.

5.4.2 Musicerande

På samtliga fyra dagliga verksamheter är musicerande, att arbetstagarna får spela tillsammans, ett centralt innehåll. Vilken musik som spelas och hur personalen väljer att använda materialet varierar mellan de olika informanterna.

Alice berättar att de på torsdagar har studioritmik som innebär att arbetstagarna får skapa musik tillsammans, genom att spela in egna ljud som de sedan sätter ihop till musik. Arbetstagarna får även musicera tillsammans i form av att klappa rytmer och öva på sin taktkänsla.

Vi brukar alltid börja med såhär namnrunda och sen så ska man klappa i en takt, och säga namnen. Sen så kör vi namnrundan igen till en ny takt och sen så att man ökar tempot, sänker tempot, så har vi bilder då utifrån alla de momenten. Sen efter det brukar vi ha det här med att man väljer varsitt ljud. Så då har vi en bild där det står välj, eller eget ljud, eget tecken och så är det en bild som vi har till. Och sen så när vi har spelat in så brukar vi lyssna igenom och så brukat vi avsluta med att sjunga någon låt. (Alice)

Att ha rutiner och att alltid börja en musikaktivitet på samma sätt kan bidra till att arbetstagarna blir mer och mer bekanta med och mottagliga för instruktioner. Denna arbetsform kan kopplas med den sociokulturella teorin kring den proximala utvecklingszonen. Arbetstagarna är i början, när musikaktiviteten formas i starten av sin utvecklingszon, sedan kommer de närmre mitten när de får upprepa olika moment i musikaktiviteten. De kanske från början endast förstår hur en fyrtakt fungerar men med tiden kan de klappa takten till flera olika taktarter.

På daglig verksamhet 4 musicerar arbetstagarna tillsammans i form av att ha ensemble, där de spelar instrument och sjunger. Emil anser att det är viktigt att alla arbetstagare ska ges möjlighet att lära sig alla instrument. Han anser att det blir roligare för alla inblandade om de har fler alternativ när de ska musicera ihop. Innehållet kan variera, ibland får arbetstagarna spela covers som de får göra en egen tolkning på och ibland får arbetstagarna välja fritt vad de vill spela.

...Då går det ju till att jag frågar då, vilken stil vill ni köra?, Vilka instrument önskar ni att spela?, om det är flera som önskar samma, ja men då lottar vi, och min plan är och har alltid varit att alla ska lära sig allting. (Emil)

Även på daglig verksamhet 2 har arbetstagarna ensemble, där de musicerar tillsammans. Bore berättar att i en ensemblegrupp som han leder medverkar tre personer varav en av de tre är väldigt drivande och skriver eget material. Innehållets fokus i den gruppen blir av den anledningen att dels spela dennes låtar, vilket de övriga i ensemblen har varit nöjda med men även spela covers för att variera innehållet. Bore påpekar att när han väljer låtar så får han anpassa sig utefter arbetstagarnas kompetens och intressen. Han berättar exempelvis att personen som spelar bas har stora problem med att komma ihåg saker så Bore behöver välja material som består av få ackord. Alla arbetstagare som deltar i ensemblen har olika musiksmak, men Bore påpekar att han försöker arrangera musikaktiviteten så att alla känner sig nöjda och kan utvecklas på sin nivå.

... Det är skitkul och spela bara så det är ändå, man behöver inte tänka allt för mycket på vad det är för musik. Även fast man ändå såklart ska försöka rikta det. (Bore)

Både Alice, Bore och Emil påpekar vikten av att välja innehåll utifrån vilka arbetstagare det är som medverkar i musikaktiviteten och att anpassa innehållet så att det kan ge alla en chans till utveckling. När arbetstagarna ska lära sig klappa rytmer, öva sin taktkänsla, lära sig ett nytt instrument och få förståelse för olika slags musik så behöver de stöd och vägledning ifrån den kompetenta personalen för att få förståelse för och utvecklas på den nivå de befinner sig. Denna aspekt kan kopplas samman med den sociokulturella teorin om den proximala utvecklingszonen. En del av arbetstagarna kan besitta färdigheter som de behärskar utan problem medan andra arbetstagare behöver mer stöd, de befinner sig inom utvecklingszonen. De färdigheter som arbetstagarna besitter innefattar ändå någon slags kompetens. Varje arbetstagare kan vara på olika nivå, i olika utvecklingszoner och behöver olika stöd ifrån den kompetenta personalen.

Informanterna vägleder arbetstagarna på olika sätt. Alice använder sig exempelvis utav arbetstagarnas namn när de lär sig klappa rytmer vilket kan hjälpa dem att få större förståelse i sammanhanget. Emil vägleder arbetstagarna genom att ge alla möjlighet att utvecklas på alla instrument, han låter alla få prova oberoende av vilken nivå de är på vilket kan bidra till att arbetstagarna lär sig någonting nytt. Emil vägleder genom att anpassa musikaktivitetens innehåll till de som medverkar, både vad gäller kunskap i instrumentet men även vad de är intresserade av för musik.

5.5 Resultatsammanfattning

Resultatet i studien visar att samtliga informanter anser att musiken påverkar och utvecklar arbetstagarna på många olika sätt. Musikaktiviteten bidrar till ökat självförtroende för flertalet arbetstagare samt utvecklar deras sociala samspel och kommunikation. Resultatet visar även att samtliga informanter, även de utan pedagogisk utbildning, har en musikpedagogisk tanke när de utövar musikaktiviteten samt väljer innehåll, vilket i sin tur bidrar till utveckling och lärande i musik på flera plan hos arbetstagarna. Majoriteten av arbetstagarna är beroende av att det finns kompetent personal på plats som kan vägleda dem och bidra till deras lärande. Eftersom personalen innehar olika kompetens inom musikpedagogik kan arbetstagarnas lärande ske i olika grad och på olika sätt. En del av informanterna använder samma metoder, verktyg och innehåll för alla arbetstagare men frågan är om dessa kan bidra till en individuell utveckling i musik eller om det snarare bidrar till en sammanhållande grupp där ett gemensamt lärande i musik sker.

6. Diskussion

I detta kapitel diskuteras resultatet som framkommit i förhållande till studiens forskningsfrågor samt tidigare forskning som ligger i bakgrundskapitlet. Därefter diskuteras studiens metod varvid kapitlet avslutas med tankar och idéer kring vidare forskning.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien var att ta reda på hur personalen på den dagliga verksamheten arbetar musikpedagogiskt samt hur de anser att musiken påverkar arbetstagarna både generellt men även hur den utvecklar deras lärande i musik. I detta kapitel diskuteras resultatet utifrån fyra rubriker som är sammankopplade med studiens forskningsfrågor, dessa är: *Förhållningssätt, generell påverkan, lärande i musik* samt *innehåll*. Kapitlet avslutas med en slutsats kring det som framkommit i resultatdiskussionen.

6.1.2 Förhållningssätt

Efter att samtliga informanter har gett sin beskrivning av deras förhållningssätt till arbetstagarna gällande bemötande, individanpassning och delaktighet i musikaktiviteten kan det konstateras att samtliga anser att det är viktigt att kunna bemöta varje arbetstagare utifrån dennes intresse, nivå och förutsättningar. Detta för att kunna bidra till största möjliga utveckling. Att personalen har det här synsättet och förhållningssättet som utgångspunkt när de håller i musikaktiviteten kan styrkas som positivt refererat till Lindström och Pennlert (2013). De påpekar att det är viktigt att pedagogen utformar musikaktiviteten så att den anpassas till arbetstagarens förutsättningar, behov och förkunskaper. Detta stödjer informanternas gemensamma synsätt angående att möta varje individ på dennes nivå. Informanternas synsätt vad gäller arbetstagarnas delaktighet skiljer sig åt och kan delas in i två olika varianter, då musikaktiviteterna på de olika dagliga verksamheterna är utformade på olika sätt. Det ena är att arbetstagarna är delaktiga *fullt ut* och musikaktiviteten ska utgå ifrån deras intressen och det de vill göra, personalen är en hjälpare hand. Det andra synsättet som framkommer ifrån tre av informanterna är att arbetstagarna är delaktiga *till viss del*, det är i första hand personalen som utformar musikaktiviteten och sedan vägleder arbetstagarna.

Dessa två varianter av delaktighet kan sammankopplas med Uddholms (2012) syn på formell och informell musikpedagogik. De två informanterna som anser att arbetstagarna ska vara delaktiga *fullt ut* arbetar utifrån en informell musikpedagogik. Detta innebär att musikaktiviteten innehåller mer spontanitet och individen får själv vara med och bestämma, så som Alice (informant 1) berättar att arbetstagaren själv får bestämma hur dennes inspelning ska gå till och hur den ska låta. Det informella lärandet innebär mer fokus på att utveckla individens sociala kompetensen och intellektuella kunskap. De tre informanterna som anser att arbetstagarna ska vara delaktiga *till viss del* arbetar utifrån en formell musikpedagogik. Detta innebär att musikaktiviteten är

strukturerad och personalen planerar och bestämmer vilket material som ska ingå. Det formella lärandet kan bidra till nya impulser och kunskap hos arbetstagarna. Så som Denice (informant 4) påpekar, att arbetstagarna kan få välja låt men personalen vägleder och bestämmer kring om det är möjligt att spela eller sjunga låten eller inte. Arbetstagarnas olika grad av delaktighet kan även refereras till Lave och Wenger (1991) som påpekar att när individen ingår i en aktivitet kan denne bli en del av gemenskapen genom att delta först i periferin för att sedan komma närmre mitten och bli en fulltalig medlem i gemenskapen.

Men tanke på att personalens utformning av musikaktiviteten kan variera och att arbetstagarnas delaktighet kan påverka deras lärande i musik på olika plan så kan det förstås att personalen har en stort ansvar när musikaktiviteten utformas. Som Nilsson (2017) påpekar, att det är viktigt att anpassa musikaktiviteten för att kunna bidra med utveckling och lärande för varje deltagare.

6.1.3 Generell påverkan

Angående hur personalen ser på musikens påverkan på deltagarna generellt så påpekar majoriteten av informanterna att det sociala samspelet har bidragit till självförtroende hos många arbetstagare och att det har skapats en större gemenskap i gruppen. Emil (informant 5) påpekar att musikaktiviteten har bidragit till att många har hittat varandra, de har kul tillsammans och det har skapats en fin gemenskap i gruppen. Detta bekräftar Jederlund (2011) som skriver: *"Musikupplevelse kan innebära flera olika ting såsom glädje, gemenskap, personlig utveckling och möten med människor med olika kultur och nationalitet"*. Att få medverka i en musikaktivitet och att få ta lärdom ifrån andra med olika bakgrund och erfarenheter samt att få delta i en kreativ miljö kan med andra ord påverka allas vårt mående till det positiva. Alice (informant 1) anser att det är viktigt att tillåta arbetstagarna att släppa allt annat runt om och att låta de ha en skön må bra stund tillsammans. Alice syn kan refereras till Lilliestam (2009) som påpekar att musik kan användas som verktyg för att påverka olika sinnesstämningar, den kan utlösa emotionella upplevelser som kan beröra individen på djupet.

En fundering kring Lilliestam (2009) och Jederlunds (2011) aspekt är om musiken kan påverka individers sinnesstämning till det negativa eller framkalla andra känslor än glädje? Enligt Gabrielsson (2013) kan musik framkalla både glädje och extas, som majoriteten av informanterna har påpekat, men den kan även framkalla oro och rädsla. Samtliga informanter har inte påvisat att musiken skapar rädsla och oro men Bore (informant 2) berättar att vissa arbetstagare kan vara nollställda i sitt uttryck och det är svårt att veta om de blir glada av musiken. En del arbetstagare saknar det verbala talet och har svårt att uttrycka sig kommunikativt. Borens erfarenhet kring denna aspekt kan refereras till Lilliestam (2009) som påpekar att *"människan kan vara olika öppen för musik, ett musikstycke kan tolkas på olika sätt, detta beroende på vid vilket tillfälle det framförs"*. Musiken kan med andra ord påverka individen på olika sätt och framkalla olika känslor, även om det inte uttrycks kommunikativt eller verbalt. I vissa perioder kanske arbetstagarna inte är lika mottagliga för musik, den kan framkalla både jobbiga

och rogivande känslor. Något som kan konstateras är dock att musiken är ett kraftfullt redskap som på något sätt påverkar människan.

6.1.4 Lärande i musik

informanternas beskrivningar gällande hur arbetstagarna har utvecklat sitt lärande i musik har framkommit i flera olika perspektiv. Vad gäller informanternas syn på arbetstagarnas personliga utveckling så påpekar två av dem att arbetstagarna har utvecklats genom att de har lärt sig någonting nytt. Exempelvis har de lärt sig att spela instrument de aldrig tidigare rört eller lärt sig sjunga på ett språk de inte behärskat tidigare, detta med hjälp utav personalens pedagogiska vägledning. Dessa exempel framhålls enligt Ruud (2012) som viktiga, då han anser att fokus i musikaktiviteten med fördel kan ligga på känslan att bemästra någonting.

Cilla (informant 3) nämner hur hon med hjälp utav bilder och att skriva låttexter så som de låter bidrog till att en arbetstagare, som inte kunde engelska, helt plötsligt kunde sjunga på det språket. Cillas metod kan anses som positiv utifrån Nilsson (2017) då hon vägleder och ger arbetstagaren möjlighet att utveckla *sin* relation till och uttrycka sig genom musik. Att uttrycka sig genom musik kan ske på olika sätt. Som Cilla nämnde så kan bilder hjälpa till att kommunicera ett budskap och användas för att ge en större förståelse. Detta ställer sig bland annat Vygotskij (1896-1934) bakom, som anser att det är viktigt att finna tillgång till olika redskap för att hjälpa individen att uttrycka sig och kommunicera, så som bilder för den som behöver stöd eller saknar det verbala talet. De som har svårigheter i att uttrycka sig verbalt eller svårigheter i att lära sig någonting helt nytt på egen hand är med andra ord beroende av någon kompetent person, så som personalen, för att kunna utveckla sitt lärande i musik. Lindström och Pennlert (2013) framhåller att det är viktigt att pedagogen har ämneskompetens men de påpekar att de med fördel även bör inneha social kompetens för att bidra till lärande. ”*Social kompetens kan i denna aspekt bl.a. innebära att skapa god kommunikation mellan deltagarna, engagera sig, vara lyhörd, inneha kunskap om deltagarnas utveckling och villkor och att reflektera över sig själv som social ledare*” (Lindström & Pennlert 2013). Med tanke på citatet ovan kan det konstateras att lärande i musik kan ske genom att personalen bland annat är lyhörd och engagerad samt har kunskap om arbetstagarna, saknas det kan lärandet hämmas. Detta leder in till informanternas syn kring att det är viktigt att lära känna arbetstagarna för att gynna lärande i musik. Denice (informant 4) tar upp ett exempel när hon skulle arbeta med uttryck med en arbetstagare och att de tolkade känslor, så som att vara arg eller ledsen på olika sätt. Denice anser att det är viktigt att leta arbetssätt som fungerar för just den personen och att våga göra fel ibland för att kunna hitta det som fungerar. Denice synsätt kan refereras till Ruud (2012) som påpekar att klimatet i musikaktiviteten bör vara *tillåtande* för att det ska gynna arbetstagarens lärande. När pedagogen, som är Denice i detta fall, vågar pröva och kanske misslyckas med vissa metoder så bidrar det till att klimatet blir tillåtande även för arbetstagarna. Det skapar en trygghet hos individen och gruppen, en gemenskap.

Samtliga informanter har påpekat att gemenskapen i gruppen och det sociala samspelet har bidragit till utveckling och lärande i musik för flera arbetstagare. När det gäller det sociala samspelet så har två av informanterna berättat att arbetstagarna har, genom

musikaktiviteten, lärt sig att lyssna mer på andra. Detta har i sin tur resulterat i att de har lärt sig av varandra och tagit del av varandras erfarenheter i musik. Både Bore (informant 2) och Emil (informant 5) har framfört att några av arbetstagarna ibland kan vara inne i sin egna värld och att de har en tendens att tänka på sig själva. Emil berättar att arbetstagarna har utvecklat sin förmåga att samarbeta. När de ska skriva musik så har det varit en fördel att göra det i grupp då de lättare har kommit på ideér med hjälp av varandra. Han anser att det blir lättare att skapa tillsammans, genom att arbetstagarna lyssnar till och kommunicerar med varandra. Emils synsätt kan refereras både till Säljö (2014), som påpekar att det är i det sociala samspelet som lärandet utvecklas, men även till Ruud (2012) som påpekar att *"Musik har visat sig utveckla eller stärka sensoriska och motoriska förmågor, språkförmåga, färdigheter i kommunikation samt grunder i social kompetens"*. Med tanke på citatet ovan kan det konstateras att genom att arbetstagarna får lära sig att samarbeta och att lyssna på och lära av andra så utvecklas deras kommunikation och sociala kompetens. Hur personalen väljer att utforma musikaktiviteten samt hur de vägleder arbetstagarna kan påverka i vilken grad deras utveckling och lärande i musik sker.

En annan aspekt är att beroende på vilken diagnos arbetstagarna har, kan även det påverka graden av utveckling i kommunikation och social kompetens. För en arbetstagare kanske utveckling i det kommunikativa innebär att lära sig att kunna välja en låt med hjälp av bilder, utan stöd av assistent. För en annan arbetstagare kanske det innebär att denne vill lära sig att sjunga på ett för denne okänt språk eller utveckla sin röstkapacitet genom musiken. Utformningen av musikaktiviteten blir därför beroende av vem eller vilka det är som medverkar. För att personalen ska kunna tillgodose allas behov och ge dem möjlighet till utveckling och lärande i musik så krävs det att de lär känna arbetstagarna. Denna aspekt kan kopplas till Lilliestam (2009) som påpekar att det är viktigt att personalen lär sig hur arbetstagarna kommunicerar, vad de gillar för musik, vad de inte gillar för musik och hur de tar till sig kunskap.

6.1.5 Innehåll

I resultatet framkom det att informanternas val av innehåll i musikaktiviteten och deras motivation till varför de väljer just det innehållet skiljer sig åt, beroende på vilken musikaktivitet det är som utförs samt vilken daglig verksamhet musikaktiviteten utförs på. Tre av informanterna arbetar mycket med musikal vilket resulterar i att de främst fokuserar på att *skapa musik* till musikalen. Cilla (informant 3) och Denice (informant 4) berättar att när de skriver musik så anpassar de låtarna till arbetstagaren, detta för att hjälpa denne att dels hålla sig på sin nivå men även för att bidra till utveckling. Att arbeta som Cilla och Denice kan ses som positivt refererat till Lindström och Pennlert (2013) som anser att *"pedagogens val av innehåll bör bidra till en påbyggnad av deltagarnas förkunskaper som sedan kan bidra till ny kunskap"*. Citatet påvisar med andra ord att det kan konstateras att lärande och ny kunskap i musik kan formas genom att pedagogen väljer innehåll som är anpassat utefter arbetstagaren. Emil (informant 5) berättar att upplägget på deras dagliga verksamhet även där är att skriva musik till deras musikalproduktion. Under deras process får arbetstagarna skriva text till låtarna medan Emil skriver musiken. Detta arbetssätt bidrar till att arbetstagarna får vara med och

skapa musik. Vilket i sin tur ses som någonting som är viktigt för arbetstagarnas känsla av att vara delaktiga. Emils arbetssätt kan hänvisas i positiv bemärkelse till Ruud (2012) som säger såhär: *"det är viktigt att välja musik där alla deltagare kan känna att de spelar en viktig roll i gruppen"*. Utifrån detta citat kan en rimlig tolkning vara att musikskapande i grupp ger arbetstagarna möjlighet att delta och känna tillhörighet.

Valet av musik konstateras återigen, enligt Ruud (2012) som en viktig aspekt när innehållet i musikaktiviteten utformas. Resultatet visar att samtliga informanter använder *musikskapande*, men även *musicerande* både individuellt och i grupp som en del av innehållet. Musicerande i detta sammanhang kan, sett ur resultatet, innefatta flera olika ting så som att spela instrument i ensembleform, klappa rytmer tillsammans, lyssna och reflektera kring musik tillsammans eller att skapa musik tillsammans med en vägledande coach. En fundering kring denna aspekt är om det uppstår ett lärande i musik exempelvis genom att bara lyssna till musik tillsammans?

Alice (informant 1) påpekar flertalet gånger att lyssnandet på musik är en del av innehållet i musikaktiviteten. Hon berättar att vissa arbetstagare ibland bara vill vara med i rummet och lyssna. Lilliestam (2009) påvisar i tidigare forskning att *"musiken kan skapa minnen som sitter kvar långt fram i livet"*. Han anser att detta kan ske, inte bara genom att utöva musik utan även genom att lyssna till musik. En tolkning angående denna aspekt kan vara att arbetstagarna skapar minnen genom att lyssna till musik vilket kan resultera i lärdomar relaterat till musiken. Slutsatsen som kan dras utifrån tidigare forskning, är med andra ord att musiklyssning, individuellt eller i grupp kan bidra till ett lärande i musik på något plan.

Ett annat innehåll som är framstående hos flera av informanterna, är att arbetstagarna får spela instrument i ensembleform. Ett dilemma som kan uppstå när det handlar om att spela musik tillsammans är att arbetstagarna kan ha olika musiksmak och känna olika motivation till att spela vissa låtar. Emil (informant 5) har löst detta dilemma genom att låta arbetstagarna ibland välja fritt vad de vill spela, vilket kan engagera arbetstagarna, och ibland låta dem spela covers som de får tolka och göra sin egen version av, vilket kan skapa utmaningar för dem. Emils arbetssätt kan refereras i positiv bemärkelse till Lidberg (2014) som säger att *"den centrala frågan i undervisningssammanhang tillika musikaktiviteten där individen lär sig någonting är hur pedagogen kan strukturera innehållet så att det utmanar och engagerar varje individ"*. Men tanke på citatet ovan kan det förstås att pedagogen har ett ansvar att kunna strukturera och välja innehåll som bidrar till engagemang och lärande för varje individ, men även gruppen. En fundering kring denna aspekt är om personalens metoder och innehåll utvecklar varje individs lärande i musik? Det har framkommit att en del av personalen använder samma innehåll till samtliga arbetstagare, detta för att de ska ha rutin och för att det inte ska ske för stora förändringar. Men är det inte viktigt att även förändra musikaktivitetens innehåll för att skapa motivation och ett bredare lärande i musik hos arbetstagarna? När arbetstagarna till exempel spelar musik tillsammans skulle det kunna vara ett bra tillfälle att bredda repertoaren eller att ändra hur musiken lärs ut. En förändring blir en rutin (som en utav informanterna har påpekat). Istället för att ge arbetstagarna ett instrument i handen som

de får spela på, kan personalen med fördel berätta på vilka olika sätt de kan spela detta instrument, eller om de ska spela musik i grupp kan personalen med fördel prata om vad låten handlar om, vilken känsla de vill framföra när de spelar osv. Det musikpedagogiska eller musikdidaktiska tänket kring ”Vad lär vi oss”, ”varför lär vi oss det här” och ”hur ska vi lära oss” kan jag känna saknas på vissa dagliga verksamheter. Detta kan bland annat bero dels på tidsbrist, brister i pedagogisk kunskap eller att personalen inte anser att det är nödvändigt. Det som framkommer i stort är iallafall att alla informanter har ett stort engagemang och är positivt inställda till sitt jobb, vilket jag kan anse är det viktigaste.

6.1.6 Slutsats

Studiens syfte att skapa kunskap kring och fördjupa sig i hur personalen på den dagliga verksamheten arbetar musikpedagogiskt och hur de ser på musikens påverkan på arbetstagarna har uppnåtts. Studien har påvisat vikten av att som personal finna olika sätt att arbeta för att gynna och underlätta arbetstagarnas lärande i musik. En spännande reflektion som framkommit under arbetets gång är att samtliga informanter arbetar musikpedagogiskt på något plan, även de som inte innehar någon pedagogisk utbildning. Hur informanterna arbetar skiljer sig såklart åt då de arbetar med olika personer som har olika behov och diagnoser. En fundering som framkommit under studiens resultat vad gäller det musikpedagogiska arbetet på den dagliga verksamheten är att alla informanter kanske inte har samma bakgrund vad gäller pedagogik och musikpedagogiskt arbete. De sitter dock inne på mycket kunskap om musik och de har den sociala kompetens och det engagemang som krävs för att skapa något slags lärande i musik för arbetstagarna. Som Hanken och Johansen (2014) resonerar att olika kompetens hos pedagogen resulterar i lärande hos individen på olika sätt och i olika grad. Det som kan konstateras är trots allt att något slags lärande i musik uppstår på samtliga dagliga verksamheter. Vad gäller musikens påverkan på arbetstagarna kan den konstateras att musiken har påverkat majoriteten av arbetstagarna till det positiva, genom ökat självförtroende, nya relationer och utveckling både musikaliskt men även personligt. Effekterna av musikens påverkan på arbetstagarna har delvis visat sig bero på hur personalen väljer innehåll och hur de väljer att använda det i själva musikaktiviteten. Studien vänder sig främst till personer som arbetar med individer med någon typ av funktionsnedsättning. Den kan vara en hjälpande hand för de som inte innehar någon pedagogisk utbildning men som vill få en inblick i hur de kan arbeta med innehåll i musikaktiviteten bland annat. Studien kan även vara en hjälpande hand för de som redan arbetar inom den dagliga verksamheten, den kan bidra med inspiration och idéer för deras egna arbete vad gäller musikaktiviteten. Avslutande anser jag att den här studien är viktig för alla att ta del av. Alla ska ha rätt till musik och alla ska ha rätt att få lära sig spela och använda musik.

6.2 Metoddiskussion

I denna studie valdes kvalitativa intervjuer som metod för att få en djupare och mer ingående beskrivning av personalens arbete med musik på den dagliga verksamheten. Genom att träffa samtliga informanter på deras arbetsplats bidrog det till intressanta aspekter av studien då det gav en insyn i deras arbetsmiljö, kroppsspråk och reaktioner. Det kan konstateras att resultatet inte hade kunnat bli detsamma om intervjuerna skedde via telefonkontakt. Informanternas sociala kompetens, och hur de kommunicerar både verbalt men även med sitt kroppsspråk hade fallit bort. Anledningen till att det anses viktigt i denna studie är för att deras sätt att kommunicera och hur miljön ser ut som de arbetar i spelar stor roll för kopplingen till teorin och tidigare forskning.

En annan aspekt som hade påverkat resultatet, dock till det positiva, hade varit om det hade gjorts observationer som kunde stärka intervjuerna med informanterna. Hur personalen arbetar hade kunnat synliggöras på ett annat sätt och det hade kunnat bidra till mer klarhet i informanternas svar under intervjun. Det blir i detta avseende svårt att veta om personalen verkställer sina teorier i musikaktiviteten. Anledningen till att observationer inte gjordes var av den enkla anledningen på grund av tidsbrist.

Att göra intervjuerna med en låg grad av strukturering kan i efterhand visa sig vara både positivt och negativt. Fördelen med att använda sig utav denna metod har bland annat visat sig genom att personalen har getts möjlighet att svara personligt och öppet på alla frågor, vilket bidrar till djupare och mer ingående svar. Baksidan med denna metod har visat sig vara att informanterna både har svarat konkret på frågorna men de har även haft en tendens att flyga iväg i sina svar vilket har påverkat resultatet. Detta behöver nödvändigtvis inte bero endast på valet av metod utan det kan även bero på hur intervjuaren formulerar sina frågor.

En annan aspekt som har varit en utmaning i denna studie och som förmodligen påverkar resultatets trovärdighet är att samtliga arbetstagare som nämns har aidentifierats, verken deras namn eller diagnoser nämns i denna studie av den anledningen att de inte har haft möjlighet att ge deras godkännande för medverkan. Detta påverkar på så sätt att jag i studien inte har kunnat återberätta personalens exakta beskrivningar av arbetstagarna. Personalens ingående svar kring hur musiken har utvecklat specifika arbetstagares lärande i musik har blivit tydliga för mig som intervjuare men på grund av aidentifieringen av samtliga arbetstagare blir det svårt att spegla detta i uppsatsen.

Studien har utgått ifrån fyra intervjuer med fem informanter, i Stockholm stad. Dagliga verksamheten med musikinriktning eller musikaktivitet finns i hela Sverige, vilket innebär att denna studie fokuserar på en väldigt liten skara av all den personal som arbetar på den dagliga verksamheten. Detta innebär att det inte kan dras några allmänna slutsatser kring det musikpedagogiska arbetet på den dagliga verksamheten. Dock har det gett en inblick i hur personalen inom daglig verksamhet jobbar.

6.3 Vidare forskning

Under studiens gång har det uppdagats att musikpedagogisk forskning om personer med funktionsnedsättning finns, men den är främst centrerad till högre utbildning, speciellt i Sverige. Jag anser av den anledningen att det behövs mer forskning som fokuserar på musikpedagogik kopplat till personer med intellektuell funktionsnedsättning, i Sverige. En tanke kring vidare forskning är bland annat att undersöka detta område mer generellt, exempelvis hur personalen runt om i Sverige arbetar musikpedagogiskt. En annan tanke är att det skulle vara spännande att forska kring hur arbetstagarna själva resonerar kring sin utveckling och sitt lärande i musik. En kvalitativ intervju samt observationer av specifika arbetstagare skulle kunna vara ett alternativ till vidare forskning.

7. Referenser

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. (2010). *Intellectual Disability*. Hämtad 2020-01-25 från <https://www.aidd.org/intellectual-disability/definition>

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder* (Upplaga 2:1). Malmö: Liber AB

Forssell, A. (2011). *Boken om pedagogerna* (6:e upplagan). Stockholm: Liber AB

Gabrielsson, A. (2013). *Starka musikupplevelser: musik är mycket mer än bara musik* (Ny utg). Möklinta: Gidlund förlag AB

Hanken, I-M., & Johansen, G. (2014). *Musikkundervisningens didaktikk* (Upplaga 2:2). Oslo: J.W Cappelens forlag AS

Ineland, J., Molin, M & Sauer, L. (2019). *Intellektuell funktionsnedsättning, samhälle och välfärd* (Upplaga 3:1). Malmö: Författarna och Gleerups Utbildning AB

Jakobsson, I-L., & Nilsson, I. (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder*. Stockholm: Natur & kultur.

Jederlund, U. (2011). *Musik och språk; Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling och lärande* (2:a upplagan). Stockholm: Liber AB

Kempe, A-L., & West, T. (2010). *Design för lärande i musik*. Stockholm: Norstedt

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (Upplaga 3:1). Lund: Författarna och studentlitteratur

Kylén, G. (2008). *Helhetssyn på människan*. (elektronisk resurs) (upplaga 13) hämtad från http://www.fungerandemedier.se/sites/default/files/bifogade_filer/helhetssyn_print_0.pdf

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*. USA: Cambridge University Press

Lilliestam, L. (2009). *Musikliv: Vad människor gör med musik- och musik med människor*. (Upplaga 2). Göteborg: Bo Ejeby Förlag

Lindström, G., & Pennlert, L-Å. (2013). *Undervisning i teori och praktik - en introduktion i didaktik* (Upplaga 5:3). Umeå: Fundo Förlag AB

Lundgren, U-P., Säljö, R., & Lidberg, C. (2014). *Lärande skola bildning - grundbok för lärare* (Upplaga 3). Stockholm: Natur & Kultur

Nationalencyklopedin. (1989-1996). *Musik - Uppslagsverk*. Hämtad 2020-01-31 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/musik>

Nilsson, B. (2017). Den livsviktiga musiken - Delaktighet, hälsa och funktionsmöjligheter. In B.N.E. Clausson (Ed.), *Barnsliga sammanhang: forskning om barns och ungdomars hälsa, välbefinnande och delaktighet* (pp. 65-78). Kristianstad: Kristianstad University Press.

Patel, R., & Davidsson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder; Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (Upplaga 4:10). Lund: Studentlitteratur AB

Riksförbundet FUB. (2001-2019) *För barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning*. Hämtad 2020-01-08 från <https://www.fub.se/>

Ruud, E. (2012). *Varma ögonblick: Om musik, hälsa och livskvalité*. Göteborg: Bo Ejeby Förlag

Socialdepartementet. (1993). Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Hämtad 2019-12-15 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1993387-om-stod-och-service-till-vissa_sfs-1993-387

Socialstyrelsen. (2017). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning*. (artikelnummer 2017-2-10). Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2017-2-10.pdf>

Statistiska centralbyrån. (2018). *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning*. Hämtad 2020-01-10 från https://www.scb.se/contentassets/14e6562ea76147f3a18e06419fd0466f/am0503_2018a01_br_am78br1902.pdf

Svensson, O., Tideman, M. (2007) Motvärn, motståndsidetitet och empowerment bland personer med intellektuella funktionshinder. *Socialmedicinsk tidskrift vol 84* (3), 193-204.

Sveriges Radio (Producent). (2019). Klartext (Poddradio). *Organisationer kräver utbildad personal inom LSS*. Hämtad från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=493&artikel=7328306>

Söderman, L., Antonsson, S., Granlund, M., Göransson, K. (2011). *Nya omsorgsboken* (Upplaga 5:1). Malmö: Liber AB

Theorell, T. (2010). Musik och folkhälsa. *Socialmedicinsk tidsskrift*, vol 87 (2), 51-60.

Tideman, M., Lövgren, V., Szönyi, K. (2017). Intellektuell funktionsnedsättning och arbete. *Forskning i korthet*, #10. (Nr:10), 1-8. <https://forte.se/app/uploads/2017/09/fik-10-webb.pdf>

Torseng, M. (2012). *Musik för att stimulera barn och ungdomar med funktionshinder; en beskrivning av en terapeutisk arbetsmodell*. (skriptum Nr 16). Hämtad från https://www.regionorebrolan.se/PageFiles/2451/Scriptum_nr_16_.pdf?epslanguage=sv

Uddholm, M. (2012). *Om professionella aktörers musikpedagogiska definitionsförmåga; En kulturhistorisk studie av samband mellan musikpedagogisk teori och definitionsförmåga*. Stockholm: Mats Uddholm and KMH förlaget

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad från https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Internetlänkar

https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/8852/2008-131-22_200813122_rev_2.pdf (hämtad 2019-05-13)

<http://www.habilitering.se/funktionsnedsattningar/intellektuell-funktionsnedsattning-utvecklingsstörning> (hämtad 2019-05-13)

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Tack för snabb återkoppling.

Vad kul att du vill medverka i min undersökning.

Nedan följer information kring undersökningen:

Intresset att undersöka hur personalen arbetar på den dagliga verksamheten har vuxit fram när jag själv arbetade som personlig assistent på den dagliga verksamheten. Samtidigt har jag studerat musik i flera år och studerar just nu till musikpedagog med inriktning sång, där jag går mitt sista år på Stockholms musikpedagogiska institut (SMI).

Jag har som ämne för min examensuppsats valt att undersöka hur personalen använder musik på den dagliga verksamheten för målgruppen personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Detta vill jag undersöka genom intervjuer med personalen som arbetar med musik på den dagliga verksamheten. Jag hoppas att genom denna metod kunna samla in relevant material till min C-uppsats. Jag anser att din kompetens och erfarenhet är betydelsefull och viktig att ta del av.

Intervjun kommer att ta ca 50 minuter och om du godkänner, kommer intervjun att spelas in. Jag anpassar mig självfallet till er och kommer till er arbetsplats eller där det passar för intervju.

Jag följer etiska riktlinjer för intervjusituationer vilket innebär att all information som jag tar del av kommer att avidentifieras. När uppsatsen har blivit godkänd kommer allt datamaterial från intervjun att raderas.

Har du frågor eller funderingar kring undersökningen, tveka inte att höra av dig.

Mail: Marika.hjelm@edu.smi.se

Mobil: 070 - xxxxxxxx

Med vänliga hälsningar,

Marika Hjelm

Bilaga 2

Intervjuguide

1. Vad anser du är viktigt att tänka på när man arbetar med musik och personer med intellektuell funktionsnedsättning?

- Finns det några utmaningar? om ja, beskriv.
- Beskriv deltagarnas utveckling i musik.

2. Har musiken hjälpt deltagarna att utveckla andra färdigheter?

- Om ja, berätta vad de utvecklat och på vilket sätt.
- Hur resonerar deltagarna själva kring sin utveckling i musik?
- Kan du beskriva något speciellt tillfälle där du märkt att musiken har haft stor påverkan på deltagaren/deltagarna? På vilket sätt?

3. Beskriv vilka erfarenheter du har kring att arbeta med musik med personer med intellektuell funktionsnedsättning?

- Vilka utbildningar har du?

4. Beskriv hur du resonerar kring val av innehåll vid musikaktiviteten

- Vad anser du är viktigt att tänka på vid val av innehåll?
- Berätta lite om instuderingen
- Hur arbetar du för att tillgodose den gemensamma gruppens musikaliska utveckling?

BILAGA 3
Tabell

INFORMANTER	CITAT	NYCKELORD	TEORIANKNYTNING
ALICE			
BORE			
CILLA			
DENICE			
EMIL			